

Poleti letos je Glavni odbor Socialistične zveze Slovenije sklenil, naj se izvede v vseh osnovnih, občinskih in okrajnih organizacijah SZDL anketa o političnem stanju v teh organizacijah, o metodah njihovega dela, kadrovskih problemih itd. V kranjskem okraju so občinski odbori pravkar zaključili s to precej obširno anketo. Na tej osnovi je Okrajni odbor SZDL napravil skupno poročilo.

Cepprav so bile osnovne organizacije pri odgovarjanju na anketo prepuščene same

sebi, so skoraj vse odgovorile na anketo. Ponekod sicer nekoliko slabše, a v večini dobro. Najmanj točni podatki so prišli iz osnovnih organizacij v gorenjevaški občini in od občinskega odbora v Trzinu.

ANKETA

V anketi je precej dragocenih podatkov, ki bi občinskimi odbori SZDL lahko pokazali, kje je njihovo delovno področje in kaj morajo ukreniti. Žal pa občinski odbori Socialistične zveze odgovorov na anketo, ki so jih dobili od osnovnih orga-

nizacij, niso proučili, marveč so jih z zelo pičlim spremenim komentarjem, ali pa celo brez njega, poslali Okrajnemu odboru SZDL.

Ne bi bilo napačno, če bi občinski odbori SZDL nekoliko bolj natančno pogledali anketo, o zaključkih pa seznanili vse člane SZDL na svojem območju. Tako bi anketa ne ostala samo kopica papirja, marveč bi lahko služila za nadaljnjo politično aktivizacijo osnovnih in občinskih organizacij SZDL. -ik

Mraz že nekaj dni hudo preti, toda račkam ne more do živga, četudi voda že zmrzuje

GLAS GORENJSKE

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZA GORENJSKO

LETO XI., ŠT. 95 — CENA DIN 10.—

KRANJ, 12. DECEMBRA 1958

IZ RAZPRAV

NA OBČNIH ZBORIH SINDIKALNIH PODRUŽNIC

Cez nekaj dni bodo zaključeni letni občni zbori sindikalnih podružnic v podjetjih. Predvidoma bodo zadnji občni zbori v četrtek, 18. decembra.

Za občne zборе, ki so že za nami, lahko rečemo, da so bolj uspeli kot lanski. Vsebinsko so bili bolj pripravljeni in tudi tehnična izvedba je bila dobra. Na občnih zbora so delavci razpravljali predvsem o delitvi dohodka v podjetju, o rekonstrukcijskih nalogah in o odnosih podjetij proti komuni. Zlasti o zadnjem vprašanju so precej govorili. Ni moglo reči, da delavci niso pokazali dovolj razumevanja za potrebe občin. Tu pa tam so sicer bili primeri, ko so na občnih zbora nekaj egoistično razpravljali o razdelitvi razpoložljivih sredstev. Vendar so bili taki pojavi redki.

Bolj so razpravljali o tem, kako bodo občine porabile sredstva, ki jim jih bodo odstopili. Spričo tega, da občine še nimajo pripravljenih dokončnih načrtov za vse objekte družbenega standarda, ki bi jih bilo treba zgraditi, se pojavlja v kolektivnih bojazen, da ne bi bila sredstva nesmotno porabljen ali pa bi ostala sploh neizkoriščena, kot se je to letos primerilo s skladom za gradnjo stanovanj. Ko so na primer v »Inteksu« razpravljali o tem problemu, so se vsi strinjali, da bodo sredstva za pokritje občinskih komunalnih potreb zagotovili. Vendar samo pod pogojem, da bo pripravljen načrt za objekt, ki se bo iz tega denarja gradil, da bodo točno vedeli kaj bo z denarjem, kako se bo porabil in da bodo končno ljudje vedeli, kdo ga je dal. Kaže, da se delovni ljudje močno zanimajo, kam gredo sredstva, ki jih oni ustvarjajo. In to je vsekakor pozitivno.

Na občnih zbora pa se hkrati opaža, da delavci niso dovolj poučeni o problemih občine. Cepprav sodelujejo na zbora tudi člani občinskih ljudskih odborov, predvsem zborov proizvajalcev, le-ti ne morejo dati natančnejših pojasnil o gospodarskih načrtih občin. O tem bo treba razmisliti. Ni dvoma, da neinformiranost odborov ljudskega odbora izvira predvsem iz dosedanjih metod dela ljudskih odborov. Ljudski odborniki — predvsem člani zbora proizvajalcev — razpravljajo na sejah samo o tekočih problemih, manj pa se jim nudi možnost, da se spoznajo s celotnim gospodarskim stanjem v občini in v vsakem podjetju posebej.

Pri vzgoji kadrov, predvsem ljudi iz vrst samoupravnih organov, se opaža neenotnost in celo anarhičnost. O tem so precej govorili na občnih zbora. Primeri so, da vabijo predsednike delavskih svetov kar na več seminarjev hkrati, in to najrazličnejše organizacije v okraju, republiki itd. Tako izobraževanje na noben način ni smotno. Učni programi se podvajajo in večkrat po nepotrebnem zapravljajo čas in sredstva. Zato bi kazalo izobraževanje ljudi poenotiti. -ik

S seje OLO Krani o komunalnih problemih

Preudarno, a zavestno k povečanju investicij za družbeni standard

Bomo gradili 3.180 stanovanj do 1961. leta? - Ustrezna poročila občinskim ljudskim odborom - V povprečju 40% čistega dohodka za družbeni standard

Premalo je stanovanj, vrtcev, šol! Slab je električni tok, vodovod, kanalizacije! Take utemeljene pripombe se zadnja leta slišijo vse pogostejše. O tem so z vso resnostjo začeli razpravljati v zadnjem času delavci na svojih sindikalnih sestankih, volivci na zborovanjih.

O tem so končno spregovorili odborniki OLO. Seja, ki je bila v torek, je bila v večini posvečena prav temu problemu.

KDO BO ZIDAL?

Podpredsednik OLO Sveto Kobal je v obširnem poročilu najprej ugotovil, da gradbene zmogljivosti ne zmorejo potreb. Po spreje-

podjetij tudi v prihodnjih letih ne bo dohitevala potreb. Leta 1961 se bo njihova zmogljivost v primerjavi z denarnimi sredstvi za gradnjo še zmanjšala, in sicer od sedanjih

ska oziroma družbena gradnja. Za povečanje zmogljivosti so namreč predvideli v sklepih predvsem združevanje sredstev, koncentracijo gradbenih podjetij, sodelovanje investitorjev v obliki združenja in podobno, kar naj bi prispevalo k boljšemu izrabljanju sredstev, uvažanju mehanizacije, delitve dela in podobno. To bi v nemajhni meri rešilo problem gradbenih kapacitet, vsaj v prihodnosti.

KOLIKO ZA STANOVANJA?

Največ so odborniki govorili o tem, koliko naj bi podjetja dala za gradnjo stanovanj. Po perspektivnem načrtu je določeno, da bi se v povprečju moralo uporab-

ca Jež predložila, da se odstotek sredstev za investicije ne omeji le na 40%, ampak da je treba dati več. Hkrati je predložila, naj bi se ta sredstva ne trošila za šole in podobno, ampak zgolj za stanovanja in pri tem povedala, da je 15% od vseh zaposlenih brez pravega stanovanja.

Razprava je bila vedno živahnejša. Govorili so: Jože Nastran in Vlado Logar iz Škofje Loke, Alojz Božič in Miroslav Feldin iz Jesenic, Franc Pretnar iz Zirovnice in drugi odborniki in predstavniki gradbene in investicijske dejavnosti. Šlo je v glavnem za to, koliko naj bi podjetja dala za stanovanjsko gradnjo, kako naj bi do teh sredstev prišli, da ne bi hkrati kršili pravice samoupravnih organov v podjetjih, kar je zlasti omenila odbornica Angelca Boštjančičeva iz Kranja.

TEŽIŠČE NA OBČINSKIH LJUDSKIH ODBORIH

Neskladnosti okrog tega osnovnega vprašanja je na zaključku razprave pojasnil predsednik OLO Vinko Hafner. V načelu ni to stvar predpisov in obveznih sklepov za občinske organe in podjetja, marveč samo za priporočilo, da bi skušali v okviru občine in okraja nameniti za investicije v družbeni standard 40% od skupnega čistega dohodka podjetij. Pri tem naj bi upoštevali krajevne potrebe kot tudi dosedanje investicije. Odborniki z Jesenic so na primer povedali, da so tamkaj že zdaj določili več kot 40% sredstev za stanovanjsko gradnjo. Zato so odobraval obrazložitve tovariša Hafnerja, da bi bilo enako merilo za vse neprimerno. Tudi potrebe so zelo različne v raznih krajih in nikakor ne gre istovetiti komunalnega problema Jesenic ali Kranja z Bohinjem, Kropo ali podobnimi kraji.

Prav tako, kot je raztolmačil tovariš Hafner, ne bi bilo prav, da bi pri zahtevah za stanovanjsko in komunalno gradnjo sploh šli iz ene skrajnosti v drugo. Cepprav je nesporno, da smo v preteklem obdobju dajali sorazmerno z gospodarskimi investicijami premalo sredstev za družbene investicije, bi vendar nepremišljen skok iz te skrajnosti v drugo pustil škodljive posledice. Treba je preudarno in zavestno skozi leta vsklajevati sedanja nesorazmerja, kar pa seveda ne pomeni, da se ne bi s tem problemom takoj spoprijeli in usmerili vse sile za čimprejšnjo rešitev vseh najbolj perečih problemov komunalnega standarda.

ZA IN PROTI PRIVATNI GRADNJI

Razprava o tem vprašanju je bila splošno na videz različna. Na kraju pa so se vsi strinjali z ugotovitvijo, da privatne gradnje ne kaže podpirati s skupnimi sredstvi. Če bi pri teh gradnjah upoštevali ne samo stroške za hišo, marveč tudi stroške za ostalo komunalno ureditev, potem bi bili lahko ugotovili, da je taka gradnja dokaj neracionalna, nenačrtna in zato tudi dražja.

Med priporočili, ki so jih sprejeli, omenjajo predvsem možnost združevanja vseh investitorjev. Prav tako OLO priporoča ustanovitev Zavodov za stanovanjsko izgradnjo pri nekaterih občinah, kjer je to potrebno in jih doslej še ni. Glavno težišče gradbene dejavnosti, oziroma usmeritve k gradnjam družbenega standarda, je sedaj na občinskih ljudskih odborih, ki naj prouče njihove potrebe in možnosti. Osnovna ugotovitev je, da bi z vsklajenimi sredstvi in enotnim delom lahko dosegli dosti več kot doslej.

K. M.

Miha Marinko med udeleženci seminarja

V mladinskem domu v Bohinju se je te dni pričel 10-dnevni seminar za predsednike in sekretarje tovarniških komitejev LM iz vseh večjih delovnih kolektivov Slovenije. Med udeleženci jih je preko 25 tudi iz kranjskega okraja. Predavanja so zelo kvalitetna. Med drugimi je v ponedeljek obiskal seminar tudi predsednik Ljudske skupščine LRS Miha Marinko, ki je v več kot triurnem razgovoru odgovarjal na vprašanja, ki so mu jih postavljali mladinski funkcionarji. Govoril je o vlogi proizvajalcev v samoupravljanju v komunah, o gospodarstvu Jugoslavije in o združitvi nekaterih občin v kranjskem, ljubljanskem in goriškem okraju. Omenil je tudi združitev cerkljanske občine s kranjsko, pri čemer je poudaril, da je za naše gospodarstvo koristnejše, če je občina velika — gospodarsko močna. Miha Marinko je zadnje govoril še o organizaciji ljudske mladine in nakazal nekaj smernic in problemov za delo v prihodnjem letu. Za tem je odšel predsednik ljudske skupščine na kosilo, ki mu ga je pripravila uprava seminarja. M. Z.

tem perspektivnem načrtu je določeno, da vsako leto damo v našem okraju 2.860 milijonov dinarjev samo za gradnjo. Naša gradbena podjetja pa zmorejo le dobrih 80 odstotkov teh gradenj. Zaskrbljujoče je to, da zmogljivost gradbenih

80 odstotkov na 71 odstotkov. Ne gre torej le za to od kod dobiti denar, temveč predvsem za to, kdo bo zidal.

Kljub temu niso odborniki imeli problema zmogljivosti kot glavno oviro, da se ne poveča stanovanj-

ljati 72 odstotkov sredstev za gospodarski in 28 odstotkov za družbeni standard. Tako razmerje pa je nepravilno. Za družbeni standard je treba dati več. O tem so si bili edini vsi odborniki. V imenu sindikalnih organizacij je tov. Pep-

TE DNI PO SVETU

Skupina jugoslovanskih novinarjev, ki bodo poročali o obisku predsednika republike Tita v Indoneziji in drugih azijskih in afriških deželah, je v ponedeljek odpotovala z letalom iz Beograda v Džakarto. Tjaka je odpotoval tudi snemalec »Filmskih novosti«.

V Beogradu je začela v ponedeljek zasedati grško-jugoslovanska komisija, ki je bila ustanovljena z nalogo, da prouči vrsto vprašanj s področja gospodarskih stikov in kulturnega sodelovanja, obmejnega prometa in še nekatera druga v stikih med obema deželama.

Basel je prvo švicarsko mesto, v katerem so ženske dosegle aktivno in pasivno volilno pravico na lokalnih volitvah. Kantonalnih in splošnih volitev pa se Baseljke še nadalje ne bodo mogle udeleževati.

Strokovnjak ameriški vojske za rakete dr. Braun je po televiziji izjavil, da je moč rakete s pridom uporabiti tudi za prevažanje čet in vojnega materiala. Z raketa, s katerimi zdaj razpolagajo Američani, bi lahko pošiljali ljudi do 320 km daleč.

Na letališče pri Penangu v severni Malaji se je v torek spustilo 79 padalcev, pripadnikov drugega posebnega britanskega letalskega polka, ki so jih takoj odpeljali v okolico, da bi se bojevali proti malajskim upornikom. Britanska letala so metala tudi letake nad področji, kjer se zadržujejo uporniki, s pozivi, naj se vdajo.

V Santiagu (Guatemala) so ponovno zabeležili mnogo potresnih sunkov v zadnjih dneh; v zadnjem tednu skupno 210. Pri nekaterih močnejših potresnih sunkih je bilo ranjenih več ljudi, nekaj poslopij pa je bilo poškodovanih. Center potresov je pod nekim jezerom okrog 20 km od Santiaga de Guatemala.

V Beogradu so v torek izmenjali ratifikacijske instrumente konvencije o socialnem zavarovanju in konvencije o sodelovanju na področju socialne politike med našo deželo in Poljsko. Obe konvenciji so podpisali v Varšavi letos januarja, pozneje pa so ju obe vladi ratificirali.

Podpredsednik zveznega Izvršnega sveta Edvard Kardelj je v sredo dopoldne sprejel generalnega sekretarja predsedstva ZAR Salaha Desukija, s katerim je bil tudi veleposlanik ZAR v Jugoslaviji Sabet Aris. Salah Desuki se mudi pri nas na zasebnem obisku.

Državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović je v sredo sprejel iranskega poslanika Abdula Huseina Meikadeha, ki zapuša našo deželo. Koča Popović mu je izročil Red jugoslovanske zastave I. stopnje, s katerim ga je odlikoval predsednik republike.

Nad 80.000 študentov, ki so se jim pridružili tudi profesorji in pomožni vzgojiteljsko osebje, je v sredo demonstriralo v Latinski četrti Pariza in zahtevalo od vlade povečanje kreditov za prosveto in za šolsko reformo.

Brezposelnost v Veliki Britaniji je novembra letos dosegla raven iz leta 1947. Brezposelnih je 536.000. Konec oktobra letos je bilo v Veliki Britaniji zaposlenih skupaj nekaj več kot 23 milijonov ljudi.

Ob pristanku na stockholmskem letališču je zaradi močnega vetra sovjetsko potniško letalo tipa »Iljušin 14« zadelo v ograjo in zlomilo krilo. Potniki in posadka niso bili poškodovani.

V Stockholmu so v sredo dopoldne na svečan način podelili letošnje Nobelove nagrade za fiziko, kemijo in medicino. Letošnjo Nobelovo nagrado za fiziko so dobili sovjetski nuklearni fiziki Čerenkov, Frank in Tam, za medicino Američani Beadle, Tatum in Lederber in za kemijo Anglež Sanger. Nobelove nagrade je podelil švedski kralj Gustav Adolf VI.

IZDAJA ČP »GORENJSKI TISK« / UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR / DIREKTOR IN ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / TELEFON UREDNIŠTVA ŠT. 397 — UPRAVE ŠT. 475 — TEKOCI RAČUN PRI KOMUNALNI BANKI V KRANJU 607-70-1-135 / IZHAJA OB PONEDELJKIH IN PETKIH / LETNA NAROČNINA 600 DINARJEV, MESEČNA NAROČNINA 50 DINARJEV

LJUDJE IN DOGODKI

Male volitve v senci velikih sil

Šlo je za zelo navadne volitve. In vendar so bile prav te volitve med najbolj nenavadnimi, kar jih je zaznamovala zgodovina.

Prebivalci Zahodnega Berlina so v nedeljo pristopili k volilnim skrinjicam, da bi izvolili novi mestni, oziroma pokrajinski svet. Zahodni del Berlina ima kot na primer Bremen ali Hamburg v Zahodni Nemčiji. Nad temi volitvami v Zahodnem Berlinu pa je visela neprijetna senca obeh velikih sil.

Zahodni Berlin je tudi brez tega v zadnjih dneh sredi svetovne pozornosti, kot smo ugotovili že v komentarju prejšnje številke. Po nedavnih sovjetskih predlogih, po katerih naj bi vzhodni del Berlina priključili Vzhodni Nemčiji, zahodnega pa razglasili za svobodno mesto, je nastalo splošno razburjenje. Že zato bi bile volitve v zahodnem delu Berlina vredne pozornosti. Toda obe strani sta se trudili iz teh volitev potegniti še več. Vsaka zase jih je hotela izkoristiti v lastni prid kot dokaz razpoloženja berlinskih volivcev do sovjetskih predlogov. Na Vzhodu so bili prepričani, da se bo vzhodnonemška Enotna socialistična partija, ki lahko nastopa na ozemlju Zahodnega Berlina, bolje odrezala in da bo to, čeprav se sicer po številu

glasov ne more meriti z drugimi strankami, vednar pokazalo, da se tehnica razpoloženja Berlinčanov nagiba v prid vzhodnim stališčem.

Zahod pa je spet računal, da bo gotova zmaga zahodnjaških strank pokazala, da zahodni Berlinčani odločno nasprotujejo sovjetskim predlogom in da so — kot je pozival nemški kancler Adenauer berlinske volivce — na strani Zahodne Nemčije, Atlantskega pakta in »svobodnih držav«. To naj bi bilo splošno ljudsko glasovanje o prihodnosti Berlina, so menili zahodni politični krogi in pri tem, ne da bi dosti tvegali, zaupali v absolutno zmago svojih strank.

Volitve so tako potekale v senci velikih sil. Ni več šlo za vprašanje, kdo bo izvoljen v pokrajinski svet, pač pa kateri izmed obeh blokov bo odnesel prestižno zmago. Volitve so se tako očitno izrodile v zapledek bloksovskih nasprotij, ki z resničnimi koristmi Berlinčanov ni imel več nikakršnega stika.

Rezultati so bili več ali manj pričakovani, čeprav je bil marsikdo presenečen, ker si je socialna demokratska stranka, ki je bila že doslej najmočnejša partija, še bolj utrdila svoj položaj. Nekolikanj se je okrepila tudi druga velika stranka, Adenauerjevi krščanski demokrati,

ki so pa kljub temu še vedno precej zaostali za svojimi glavnimi tekmeci — socialnimi demokrati.

Tako se je socialnodemokratska stranka z 78 poslanskimi mesti od 133 v pokrajinskem svetu trdo usidrala v novi skupščini. Preostanek poslanskih mandatov je pripadel krščanskim demokratom, medtem ko so vse druge stranke ostale prazen rok. Dosegle niso namreč najnižje predvidene meje 5% vseh glasov, da bi lahko poslale vsaj enega poslanca v novo skupščino. Isto velja tudi za vzhodnonemško Enotno socialistično partijo, ki ni dobila niti 2% glasov in se je tako še slabše odrezala kot na prejšnjih volitvah.

Toda rezultati niso več toliko važni za one, ki so ostali v ozadju volitev v Zahodnem Berlinu. Njim pride prav tudi najmanjši povod, da napeljejo politične in propagandistične vode na svoj mlin.

In zato so se volitve v zahodnem delu bivše nemške prestolnice odigravale v znamenju ruske vodke in ameriške koka kole, v senci najnovejše bitke v hladni vojni med obema blokoma, ne pa kot izraz resničnih težej prebivalcev Zahodnega Berlina.

Martin Tomažič

kratko, vendar zanimivo

FRANC LESKOŠEK NA JESENICAH

V sredo je obiskal Franc Leskošek, član CK ZKJ v spremstvu državnega sekretarja za industrijo ing. Kotnika, predsednika OLO Kranj Vinka Hafnerja, podpredsednika OLO Kranj Sveta Kobala in drugih jeseniških železarov. V spremstvu predstavnikov Železarne so si gostje ogledali nekatere obrate železarne, se zanimali za proizvodnjo, njene probleme in razvoj podjetja. Ogledu je sledila razprava, ki so se je udeležili poleg predstavnikov jeseniške železarne z glavnim direktorjem ing. Hafnerjem na čelu tudi predstavniki jeseniške občine ter družbeni in političnega življenja Jesenice.

SLOVESNO BODO POČASTILI DAN JLA

V blejski občini se že pridno pripravljajo na praznovanje letošnjega praznika naše armade. Prosvetna društva, šole in garnizon na Bohinjski Beli imajo že pripravljene programe za akademije, ki bodo na večer pred praznikom.

V dneh pred praznikom bo Zdrženje rezervnih oficirjev Bled pri-

redilo vrsto športnih tekmovanj, ki so se že pričela. V streljanju z rračno puško, pištolo, v odbojki, šahu, v kegljanju, v namiznem tenisu, v odbojki, rokometu ter roketu so budo rezervni oficirji pomerili z aktivnimi oficirji iz Bohinjske Bele, s člani TVD Partizan in s pripadniki ljudske milice.

IDEOLOŠKO IN STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE NA BLEDU

Ideološko in strokovno izobraževanje se je v letošnji jeseni na Bledu zelo razmahnilo. V dvanajstih kroških se je od oktobra dalje v različnih krajih blejske občine zvrstilo 36 študijskih in debatnih večerov ter predavanj. Člani ZK, SZDL, prosvetni delavci in drugi državljani se bodo na ta način temeljito seznanili z gradivom sedmega kongresa ZKJ, ki ga na teh sestankih proučujejo. Udeležba pri študiju je dobra, kar dokazuje, da se člani ZK za aktualna politična in gospodarska vprašanja precej zanimajo.

Nekatera večja podjetja, kakor LIP Bled in Gozdno gospodarstvo Bled, prirejata za svoje delavce posebne seminarje in predavanja.

OSEMETKE ZA ODRASLE NA GORENJSKEM

Izobraževalni center pri Okrajnem odboru SZDL Kranj pripravlja skupno s Svetom za šolstvo in Svetom Svobod in prosvetnih društev nadaljevalne osemletne šole za odrasle na osemletki v Stražišču, na osemletki »Simon Jenko« in »Stane Zagar« v Kranju in na osemletkah v Radovljici, Trzinu, Jesenicah in v Škofji Loki. S poukom bodo pričele že ta mesec, obiskovalo pa jih bo okoli 150 odraslih ljudi, ki si žele pridobiti osnovno osemletno šolsko izobrazbo. Tu gre za ljudi, ki so končali nekaj razredov osnovne šole, pa jim je za današnjo zaposlitev nujno potrebna osemletna osnovna izobrazba. Šole bodo organizirane tako, da bodo v enem šolskem letu predelali snov 2 letnikov. Sredstva za šolanje se bodo črpala iz proračunov za šolstvo, nekaj pa bodo prispevali slušatelji sami.

-an

PRIPRAVE ZA NOVOLETNO JELKO V PODNARTU

V nedeljo, 7. decembra se je sestel v Podnartu pionirski starejšinski svet, kjer so sestavili program za novoletno jelko. Sklenili so, da bo na področju Krajevnega ljudskega urada Podnart, 28. decembra Dedek mraz obdaril vse otroke od 3. do 14. leta starosti. Pred tem bodo sprejeli v pionirsko organizacijo 19 novih pionirjev. Da bo slovesnost bolj veličastna, bodo prosili za gostovanje lutkovno gledališče iz Ljubljane, ki ga v Podnartu otroci v pretežni večini še niso videli.

C. R.

V NAKLEM 42 NOVIH ŠOFERJEV

NAKLO, 10. decembra
Danes so se v Naklem končali šoferski izpiti, ki jih je priredil Aktiv mladih zadržnikov. 65 udeležencev tečaja se je v pičlih dveh mesecih seznanilo s cestno-prometnimi znaki, s sestavo in delovanjem motorja in s praktičnim upravljanjem vozila. Od 65 tečajnikov jih je 42 izpit z uspehom opravilo, 21 jih je izpitna komisija odklonila, dva pa sta bila za šoferski izpit še premlada. Mladi zadržniki v Naklem so za izpit kupili svoj avto in motorno kolo.

3-

POŠTNI VOZ V MUZEJ

Poštni voz, s katerim so nad pol stoletja prevažali pošto s kamniškega kolodvora do poštnega poslopja, je z uvedbo sodobnega prevažanja pošte z avtomobilom, postal neuporaben. Dalj časa je stal pred hišo zadnjega voznika Jožeta Pavliča na Zapricah, ki je bil 25 let v poštni službi. Zdaj so voz prepeljali v Ljubljano v poštni muzej.

B. D.

naša kronika

POLITIČNA ŠOLA — NOVA PRIDOBITEV

Pouk bo obiskovalo 32 slušateljev iz delovnih kolektivov in političnih organizacij kranjskega okraja.

V ponedeljek popoldne je predsednik Okrajnega odbora SZDL France Popit odprl v Kranju večerno politično šolo. Otvoritve se je udeležil tudi član Izvršnega komiteja CK ZKS Boris Zihel ter ravnateljica šole Smilja Gostiša. Po buda za ustanovitev šole je vznikla ob obravnavanju kongresnega gradiva, zlasti pa sprico vse večjih potreb po ideološko-političnem znanju, ki ga zahteva delavsko in družbeno samoupravljanje.

Zbranim slušateljem nove večerne politične šole je spregovoril tudi tovariš Boris Zihel. Uvodoma je orisal pomen takih in podobnih šol ter govoril o zaključkih nedavnega plenuma CK ZKS v Ljubljani.

Večerne politične šole naj bi v glavnem odpravile vrzeli, ki so doslej obstajale. Večerne šole morajo biti predvsem ustanove našega delavskega razreda, namenjene dvigavanju naših delavcev v tovarnah.

V šolo je bilo sprejetih 32 slušateljev iz delovnih kolektivov in političnih organizacij našega okraja. Obravnavali bodo predvsem politično ekonomijo, znanstveni socializem in razvoj delavskega gibanja.

-k

BORCEM NOB VEČ POZORNOSTI

V tem smislu je izvenela razprava na občnem zboru ZB NOV Dovje-Mojstrana dne 7. decembra. Predsednik organizacije tov. Ivan Dožan je v svojem poročilu naglasil, da so bile formirane komisije za reševanje prečih problemov, vendar dela teh komisij ni bilo čutiti. Poskrbeli so pa, kolikor je bilo v njihovi moči, za otroke padlih borcev. Vendar tega dela ni opravila toliko komisija kolikor en sam njen član. Zaradi takšnega odnosa članov do dela v organih svoje organizacije tudi na pristojnih mestih ne jemljejo ZB tako resno, kakor bi jo ob aktivnem delu članstva morali. Odbor se zdaj bori za sredstva, ki bi mu omogočila urediti okolico spomenikov na Dovjem; hkrati bi bilo potrebno zbrati zgodovinski material, kolikor ga še je pri ljudeh, ter sestaviti kroniko in življenjepise padlih borcev. To vse nameravajo opraviti v prihodnjem letu. Na vrsto problemov, ob katerih zahteva organizacija v svojem delu, je opozoril v svojem obsežnem uvajanju tudi predstavnik Občinskega odbora ZB tov. Ciril Triler. Posebno je poudaril izjemen položaj ZB, ki nima od kod črpati članskega prirastka in je zato toliko bolj važno, da zbere v svojih vrstah prav vse, ki so sodelovali v NOB.

Po koristni in vsestranski razpravi so izvolili nov 13-članski odbor in sprejeli vrsto sklepov.

J. S.

ZBOR VOLIVCEV V PODNARTU

V petek, 5. decembra je bil v Podnartu zbor volivcev. Govorili so predvsem o pomanjkanju poslovnih prostorov in stanovanj. Volivci kot tudi ObLO Radovljica so že ugotovili, da je gradnja stanovanj in poslovnih prostorov v Podnartu mogoča le, če bodo pri tem sodelovala podjetja v Podnartu (Kemična tovarna, Kmetijska zadruga, Medzadružno podjetje JELKA, Železnica, itd.). Volivci upajo, da bodo DS omenjenih podjetij ta problem pričeli reševati že v naslednjem letu.

C. R.

NA NJEGOVI ZADNJI POTI

V torek popoldne so v Naklem pokopali 80-letnega Franca Špora, ki je imel svoj dom v Udnem borštu ob cesti Kokrica—Naklo (pri Konjederu). Ko je pred dnevi doma kuril ogenj, je padel nanj in pri tem mu je začela goriti obleka od nog navzgor. Močno opečenega do pasu so ga odpeljali v ljubljansko bolnišnico, kjer pa mu niso mogli več pomagati.

Pokojni je med NOB vsestransko pomagal. Z ženo sta borca večkrat prenočila in jim pomagala s hrano. Vsem, ki so ga poznali, bo ostal v trajnem spominu.

-an

obrazi in pojavi

Vi tega ne razumete . . .

Bežno srečanje.
Mize v slaščičarni so bile zasedene, ko je vstopil on — invalid brez leve roke. Oziral se je, kot bi nekoga iskal. Stopil je v ozadje lokala.

»Smem prisesti!«
»Prosim,« sem ga povabil.

»Hvala,« je zadovoljno šepnil in z desnico odmaknil stol.

Molčala sva in srebala kavo. Čez čas je začel: »Puščobno je in dolgočasno. V tem deževnem vremenu človek kar hrepeni po družbi,« je pretrgal tišino.

»Ja, prav imate! Dolgočasno je zunaj. Tule v slaščičarni je prijetneje. Toplo je in človek se lahko preda svojim mislim in željam.«

»Blagor vam, ki ste zdravi,« je grenko pripomnil in pogledal na prazen rokav. »Menim, da mi invalidi bolj potrebujejo družbo kot vi. Tako občutljivi smo za sleherno stvar. Kdaj pa kdaj se ne morem znebiti občutka, da mi ljudje v okolici niso naklonjeni, da me podcenjujejo in govorijo z menoj iz milosti, ker sem pač invalid...«

»Nikar ne bodite tako črnogledni.«

»Vi zdravi tega ne morete razumeti, mi pa to občutimo, pogosto, da — celo pri dekletih,« je trpko razpredal svoje misli. »Poglejte — mlad sem že in ne ravno grd. Rad se ozrem za čednim dekletom. Toda kaj, ko sem pa tako boječ...«

»Ne pretiravajte! Ne rečem, da ni ljudi, ki podcenjujejo invalide. Konec koncev pa veste, da pri nas invalide spoštujemo in kdor ima le trohico srčne kulture...«

»Vem, vem,« me je prekinil sredi stavka. »Toda v življenju je vse drugače. Povem vam stvari, da boste strmeli.«

»Pripovedujte! Zelo sem radoveden.«

»Vzemimo avto. Gneča. Večkrat se mi je zgodilo. Pri vstopanju so me odrinili, ker pač nimam dveh komolcev. Tudi na družabnih prireditvah ni bolje. Kar ne upam si prositi dekleta za ples.«

»Pretiravate,« sem se čudil.

»Nasprotno. Pred leti je bilo. Takrat sem še mislil tako kot vi. Dobre volje sem bil in brez občutkov manjvrednosti. Pri sosednji mizi je sedelo čedno dekle. Povabil sem jo na ples. Ni opazila, da sem brez roke, dokler nisva prispela na plesišče. Tedaj so se ji oči od presenečenja razširile. Dejala je: »Brez roke vendar ne morete plesati.«

»Kako da ne,« sem ji odgovoril. »Kar za ramo me primite, pa bo šlo; saj dobro plešem.«

Tu je človek umolknil in kimal predse. Usta so se mu skrivila v trpkem nasmehu. Čez čas je nadaljeval: »Rekla je; veste, kaj je rekla? S takim že ne bom plesala. Vrnila se je k mizi. Zarjubil bi od sramote in bolečine, vendar sem se premagal in se kakor tat neopazno splazil

s plesišča. Odšel sem domov in pijan sem bil. Opotekal sem se, ne da bi pil. Zatekel sem se k psu Blisku. Vesel me je bil, vzpel se je ob meni. Verjemite: jokal sem in pes je čutil, da sem žalosten. Pritajeno je cvilil in položil glavo na moje ramo.«

Iskal sem besedo, pa mi ni nič pametnega prišlo na misel. Izogibal sem se njegovega pogleda.

»Nisem še vsega povedal. Uslužbenec sem. Šef in jaz sva istih let. Pogosto mu nosim akte v podpis. Ob takih priložnostih se mi je pripetila nevarnost. Stopil sem na hodnik; iz mape so mi spolzeli trije listi in padli pred noge šefa, ki je stal na hodniku in govoril s kolegom. Nerodno mi je bilo. Menil sem, da mi bo pomagal pobrati papirje. Spogledala sva se. Morda mi je bral v očeh prošnjo, naj mi pomore. Ni mi pomagal. Napravil se je odsotnega in odšel po hodnik. Spustil sem se na koleno, odložil mapo in z desnico zbiral liste; urenil sem jih in potisnil med ostale papirje.«

Spet sem iskal besedo. Nisem je našel. On pa je nadaljeval.

»Zdaj me menda razumete, odkod moja zagrenjenost in manjvrednostni občutki. To boli...«

Poslovil se je in trudno odšel.

Dober kader - dobro delo

Na Jesenicah so ustanovili združenje delovodij in mojstrov

Pred nekaj meseci je bilo ustanovljeno Združenje absolventov delovodij in mojstrov LRS v Ljubljani. Združenje ima nalogo povezovati vse absolvente delovodij in mojstrov šol v enotno stanovsko organizacijo in v glavnem skrbeti za njih strokovno izpopolnjevanje. Združenje ustanavlja svoje podružnice tudi v večjih industrijskih krajih. Medtem ko so v Mariboru, Celju, Kranju in nekaterih drugih krajih že ustanovili podružnice, je bil na Jesenicah ustanovni občni zbor v sredo, 3. decembra zvečer.

Jesenjska podružnica združenja povezuje vse absolvente delovodij in mojstrov šol na področju bivšega radovljanskega okraja, in šteje nad 60 članov; predvidevajo pa, da se bo število dvignilo nad 150 članov. Ustanovnega občnega zbora so se udeležili tudi predstavniki republiškega združenja, predsednik UO jeseniške železarnice, Dolenc in predstavnik jeseniškega društva inženirjev in tehnikov ing. Mede.

Občni zbor je uvodoma seznanil navzoče o pomenu združenja in smernicah njegovega delovanja. Med drugim so razpravljali tudi o pridobitvi naziva VK delavca s šolo in z opravljenim izpitom pred okrajno izpitno komisijo ali obrtno zbornico in ugotovili, da je znanje tistih, ki končajo triletno šolo mnogo večje od znanja tistih VK delavcev, ki opravijo izpit pred resorno izpitno komisijo. V zvezi s tem je bil občni zbor mnenja, da bi se morala preimenovali mojstrske šole v šole za obratne tehnike in bi morali dobiti njeni absolventi naziv obratnega tehnika. Sklenili so tudi, da bo podružnica združenja delovala v okviru Društva inženirjev in tehnikov kot samostojna sekcija; tako bo najtesneje povezana z vodilnim kadrom jeseniške železarnice. Sklenili so tudi, da podružnica ne bo nudila pomoči zgolj članom, marveč tudi ostalim delovodjem in mojstrom, ki niso končali ustreznih šol in ne bodo člani združenja.

Ustanovni občni zbor je tudi

Kmetijsko-gospodarska šola v Voklem

Svet za šolstvo pri Občinskem ljudskem odboru Kranj je na seji 11. novembra razpravljalo o predlogu Kmetijske zadrage in upraviteljstva Osnovne šole v Voklem, naj se v Voklem ustanovi Kmetijsko-gospodarska šola za območje Vokla, Vogelja, Senčurja in Trboja. Za šolo je prijavljenih že 25 učencev in učenk. Odločbo o ustanovitvi šole mora v četrtek, 11. decembra potrditi še Občinski ljudski odbor Kranj.

Naloga kmetijsko-gospodarskih šol je, da dajejo kmečki mladini po opravljenem obveznem osemletnem šolanju širšo splošno, družbeno in strokovno izobrazbo za uspešno vodenje kmetijskih gospodarstev. Šola je dvoletna. Ob zaključku vsakega letnika dobijo gojenci spričevala. Teoretični pouk traja od dne 2. novembra do 31. marca naslednjega leta, praktični pa od 1. aprila do 25. junija.

poudaril važnost delovanja jeseniške mojstrske šole, ki vzgaja visoko kvalitetni delavski kader, in je v znak priznanja izvolil njene ravnateljstvo. Poldeta Ulaga za častnega člana združenja. Devet članski izvoljeni odbor podružnice jamči, da bo novo ustanovljena organizacija delovodij in mojstrov ena najdelavnejših in najštevilnejših v Sloveniji. Nadejamo se lahko, da bo združenje s pridomo opravljalo svoje poslanstvo v zvezi s porastom kvalitete proizvodnje jeseniške železarnice in ostalih podjetij na področju bivšega radovljanskega okraja.

H. B.

S seje Občinskega ljudskega odbora Radovljica

Šolam več pozornosti

Pomanjkanje prostorov se bo v prihodnjih letih še povečalo - V Begunjah bi bilo nujno zgraditi novo šolsko poslopje za polno osemletko - Težave z učili, delavnicami in strokovnim kadrom

Občinski ljudski odbor v Radovljici je na torkovi skupni seji obravnaval stanje šolstva, ljudske prosvete in telesne kulture na območju občine v letu 1958.

Na področju radovljiske občine je 9 osnovnih šol, od tega dve popolni osemletni šoli in ena nepopolna, ki je še v razvoju. V osnovne šole se je letos vpisalo 1.576 šoloobveznih otrok. Šole razpolagajo skupno s 34 učilnicami s skupno površino 2003 kvadratnih

metrov tako, da odpade na enega otroka povprečno 1,26 kvadratnih metrov površine. V najboljšem položaju je osnovna šola Lancova, kjer pride na enega otroka 2,04 kvadratnega metra, v najslabšem pa šola v Begunjah (1,07 kvadrat. metra površine na enega otroka).

Na šolah je zaposlenih 59 prosvetnih delavcev, od tega 7 profesorjev, 8 predmetnih učiteljev, 32 učiteljev in 5 strokovnih učiteljev, 12 prosvetnih uslužbencev mora še

položiti obvezni strokovni izpit.

Od vseh šoloobveznih otrok jih je bilo v prvi redovalni konferenci pozitivno ocenjenih 1064 ali 79,1 odstotkov, negativno pa 496 ali 20,9 %.

Šolstvo v radovljiski občini je prav v pogledu prostorov v precejšnji krizi, ki se bo v prihodnjih letih zaradi dotoka novih učencev še povečala, zlasti še na popolnih osemletnih osnovnih šolah. Zaradi tega je nujno, da se s šolskim le-

tom 1959/60 začne šola v Lescah razvijati v popolno osemletko. — Istočasno pa ji bo treba seveda zagotoviti strokovni kader.

Perspektivni plan razvoja radovljiske občine predvideva, da se popolna osemletna osnovna šola do leta 1961 razvije tudi v Begunjah. Zaradi velike oddaljenosti krajev in zaradi precejšnjega števila šoloobveznih otrok bi bila ustanovitev popolne (osemletne) osnovne šole v Begunjah upravičena. Iz objektivnih razlogov, predvsem zaradi neustreznih prostorov (poslopje šole je bilo zgrajeno namreč leta 1848) zdaj ni misliti na odpiranje novih višjih razredov osnovne šole, čeprav so volivci to na nedavnem zboru volivcev zahtevali. Od treh učilnic, s katerimi šola razpolaga, le dve izpolnjujeta najosnovnejše pogoje sodobne šole. Te tri učilnice že zdaj ne zadostujejo za štiri razrede osnovne šole, ni pa si mogoče zamisliti, da bi v teh prostorih v redu delala popolna osemletna šola, ne da bi pri tem trpel pouk. Če bi se odločili za popolno osemletno šolo v Begunjah, bi morali najprej zgraditi novo šolsko poslopje ali pa temeljito adaptirati sedanje. — Dokler to vprašanje ne bo rešeno, so na seji Občinskega ljudskega odbora določili, naj bi del učencev, ki bodo iz Begunj in okolice posekali višje razrede osnovne šole, prestopilo v šolo v Lescah, kjer bodo z novim šolskim letom odprli peti razred.

Pomanjkanje sodobnih učil je po vseh šolah zelo pereče. Sredstva, ki so bila doslej za to predvidena, so premajhna. Če bodo hoteli prosvetnim delavcem omogočiti sodobno poučevanje, bodo morali posvetiti več skrbri nakupu sodobnih učnih pripomočkov.

Opaža se, da se telesna vzgoja na šolah v splošnem precej zapostavlja; prosvetni delavci imajo zanj premalo razumevanja. So pa tudi objektivni razlogi za tako stanje. Niti ena šola namreč nima svoje telovadnice, obe radovljiski šoli skupno z vajensko pa gostujeta v telovadnici TVD »Partizane« Radovljica. Tudi politehnični in glasbeni pouk še nista na zadovoljivi višini, ker primanjkuje potrebnih učil, opremljenih delavnic in strokovnega kadra, zlasti v osemletnih šolah.

Težave so v Radovljici tudi s strokovnim šolstvom. Vajenske šole v Radovljici, pa tudi Glasbena šola nima lastnih prostorov. Vajensko šolo obiskuje letos 143 vajencev.

Predšolske ustanove (vrtci) so v radovljiski občini prenatrpani, da bi mogli sprejeti vse otroke, ki se zanje zanimajo. Zaradi omejevanja sprejemanja otrok v vrte spričo nezadostnih prostorov se ustvarja videz, da pri sprejemanju otrok v vrte prednjači osebno poznavanje staršev ne vpliva pozitivno.

3-ler

NA DNEVNEM REDU V KOMUNAH PROSTORI

Aktivnost kulturno-prosvetnih društev in Svobod v radovljiski občini je letos precej padla, to pa zaradi preobremenjenosti ljudi, pomanjkanja materialnih sredstev in režiserjev ter zaradi neprimernih prostorov. Nekatera društva (DPP Lesce, Radovljica in Begunje) ustreznih prostorov sploh nimajo, v krajih pa, kjer imajo svoje domove pa imajo težave z vzdrževanjem in dograditvijo (Mošnje, Podnart). — Dotacije, ki jih dobijo od občinskega ljudskega odbora, uporabijo za vzdrževanje domov, ne pa za razvijanje in pospeševanje kulturno-prosvetne dejavnosti, za kar so namenjene. Obstoječe stanje bo treba resno analizirati in razmisliti o tem, da bi v občini določili

posamezne centre, kjer bi razvili močna društva, prebivalcem ostalih krajev pa bi z izboljšanjem prometnih zvez omogočili, da bi prireditve lahko obiskovali.

Strelska družina v Radovljici tudi nima ustreznega strelišča. Zato so se člani odločili, da ga bodo zgradili sami. Z delom jim je priskočil na pomoč tudi odred predvojaške vzgoje. V Radovljici tudi že nekaj let razmišljajo o športnem stadionu. Treba bi izdelati dokončen načrt ureditve tega prostora, potem pa bi marsikaj lahko zgradili s prostovoljnimi delom. Razmisliti bo treba o tem, da bi celotni stadion vključili v sklop kopališča. O tem bo še razpravljal občinski Svet za komunalne zadeve.

Na zadnji seji ObLO so odborniki ugotovili, da prostorov močno primanjkuje tudi v šolstvu in v predšolskih ustanovah. Kaže torej, da so za Radovljico osnovni problem — prostori.

Če bo občinski ljudski odbor hotel popraviti delo Svobod in prosvetnih društev ter športnih organizacij, pa jih bo moral v prihodnje tudi bolj materialno podpreti. Ne tako kot letos, ko je od predvidenih sredstev izplačal za šport in telesno vzgojo samo okoli sto tisočakov.

Uspešen občni zbor sindikata jeseniške železarnice

Nad pol milijarde za družbeni standard

Sindikata je postal odločilna politična sila v družbenem in gospodarskem razvoju - Potrebno je izdelati solidno osnovo za delo obratnih delavskih svetov!

Če ocenjujemo občne zbore sindikalnih organizacij po njihovi notranji razgibanosti, pestrosti, bogatih predlogih in po tem, koliko se na njih odražajo stališča nedavnega III. plenuma Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, potem je občni zbor sindikata jeseniške železarnice brez dvoma na Gorenjskem doslej med najboljšimi. Spremenjeni notranji odnosi v tovarni, usmeritev na reševanje bistvenih problemov proizvodnje in družbenega standarda delavcev ter spremenjeni odnosi do komune v smeri vse bolj tesnega povezovanja in sodelovanja s komuno, kažejo že nekaj časa, da je sindikat postal odločilna politična sila, ki daje značilen ton celotnemu gospodarskemu in družbenemu razvoju Jesenice.

Letošnji občni zbor sindikalne organizacije železarnice je dal

pomemben prispevek k uveljavljanju sklepov III. plenuma Republiškega sveta Zveze sindikatov. Ko so govorili o proizvodnih uspehih, so hkrati opozorili na nekatere negativne znake. Skupna storilnost tovarne se je za prvo polletje v primerjavi z lanskim letom dvignila za 3,3 %, v mesecu oktobru pa že za 4,1 %, vendar grozi nevarnost, da bi zaradi teženj posameznih obratovodstev po zvišanju števila zaposlenih proizvodnost padla. Tako je delno zaradi večjega števila zaposlenih v letošnjih 9 mesecih proizvodnost padla v Martinarni za 4 %, v Elektropeti pa za 12 %. Občni zbor je zavzel stališče, da je zaradi tega vsakršno zaposlovanje nove delovne sile škodljivo, ampak da je potrebno poskušati notranje rezerve, ki jih je v podjetju brez dvoma še nekaj. Na to kaže že bežen

pogled na veliko nesorazmerje med posameznimi obrati glede izpolnjevanja norm, saj gre razlika od 13 % pod normo do 69 % nad normo!

Na zboru so delegati dali vrsto predlogov za izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev delavcev. Zato je občni zbor tudi zavzel stališče, da je potrebno večji del sredstev nameniti za družbeni standard. Računajo, da bodo do konca leta imeli okrog 800 milijonov prostih sredstev: od tega naj bi namenili za družbeni standard 550 milijonov, 250 milijonov pa

za gospodarske investicije v tovarni.

Doseženi uspehi so brez dvoma rezultat dela vseh političnih sil in organov delavskega upravljanja v podjetju. Zato je občni zbor opozoril na potrebo, da odgovorni organi zelo pazljivo pripravijo osnove za delo obratnih delavskih svetov, katerih volitve so začasno odložili. Za izdelavo predlogov za delo obratnih delavskih svetov je že postavljena posebna komisija, ki ima pred seboj torej izredno važno in odgovorno nalogo.

I. Kristan

Delo stanovanjskih skupnosti v Kranju

Pralnice in igrišča

Čeprav se stanovanjske skupnosti v Kranju še niso razvile kot bi bilo pričakovati, pa že skušajo pomagati stanovalcem pri tistih težavah, ki jih najbolj občutijo.

Glavni letošnji uspeh so pralnice. Servisna pralnica, ki jo je organizirala Stanovanjska skupnost na Zlatem polju, že posluje, V kratkem bodo odprli tudi pralnico v okviru gorenjesavske skupnosti. Na Hujah računajo, da bodo s pralnico gotovi do Novega leta.

Največjo pralnico pa pripravlja Stanovanjska skupnost center. Tu urejujejo tudi prostore za sušilnico in likalnice. Druge pralnice namreč vračajo le oprano in napol osušeno perilo (iz centrifuge), med-

tem ko bo pralnica v centru popolna.

V prihodnjem letu nameravajo stanovanjske skupnosti urediti več otroških igrišč. Po sedanjih pred-

videvanjih bodo v letu 1959 uredili 6, ali celo 8 otroških igrišč.

Tako skušajo pomagati zaposlenim materam in delavskim družinam sploh.

K. M.

Naročajte knjige knjižne zbirke Prešernove družbe

NAROČILA KNJIG PREŠERNOVE DRUŽBE SPREJEMAJO:

Knjižarna Simon Jenko v Kranju, Prešernova 17

Ljudska knjižnica v Kranju, Titov trg 4

Obč. odbor Prešernove družbe v Kranju, Majstrov trg 1/1

Poverjeniki Prešernove družbe pri vseh sindikalnih podružnicah

Poverjeniki Prešernove družbe pri vseh osnovnih organizacijah SZDL v občini Kranj

Bo letos na trgu dovolj jelk pred Novim letom? Upajmo, da jih bo in da posameznikom ne bo treba delati škode po gozdovih

gorenjski obveščevalec

POZOR! — POZOR! — POZOR! — POZOR! — POZOR!
Podjetja, ustanove, turistična društva, potovalne agencije in uprave hotelov

o b v e š č a m o

da bo Časopisno podjetje »Gorenjski tisk« Kranj imelo z novim letom nov, najmodernejše opremljen foto oddelek za izdelavo razglednic in komercialnih fotografij v beločrni in barvni tehniki.

Kvaliteta in konkurenčna cena zagotovljena!
Brezobvezne informacije!

Pro želji naročnikov tudi fotografiramo!
Naročila sprejema naročniški oddelek

ČP »GORENJSKI TISK« KRANJ — TELEFON ŠT. 190

MALI OGLASI

Zdravniški dom Kranj, Poljska pot 8, telefon 218, naročila za prevoz bolnikov, telefon 04.

Privatnikom ne objavljamo oglasov pred vplačilom. Cena malih oglasov je: preklic 20, izgubljen 10, ostalo 12 din od besede, naročniki imajo 50 odstotkov popusta. Telefonska številka naročniškega in oglasnega oddelka je 475, uredništva 397.

Službo dobila takoj dva delavca za dela poslovalnice Kurivo na Jesenicah. Osebnostne ponudbe sprejema trg. podjetje »Mineral«, Jesenice.

Sprejem v stalno zaposlitev pošteno dekle, ki ima veselje do gospodinjstvih in poljskih del. Nastop službe 1. januarja 1959. Ponudbe oddati v oglasni oddelek.

Iščem žensko, ki bi dopoldan po 4 ure pazila na otroka. — Semrl, Kranj, Kopališka ulica (Projektov blok).

Iščem osebo srednjih let — lahko upokojenka za gospodinjstvo k 3-članski družini. Soba na razpolago. Naslov v oglasnem oddelku pod »Kranj«.

Srednješolki(cu) za pomoč pri učenju dijaka 5 razreda osemletke nudim stanovanje. Naslov v oglasnem oddelku.

Starejšo samsko žensko, vajeno molže, sprejememo v stalno zaposlitev. Stanovanje zagotovljeno. — Ponudbe poslati Kmetijskemu posestvu Smlednik.

Upokojenki nudim sobo in hrano za dopoldansko varstvo otroka. Naslov v oglasnem oddelku pod »Smlednik«.

ZAHVALA

Ob smrti drage

KURALT MARIJE

iz Šenčurja se zahvaljuje vsem, ki so ji pomagali v njenih težkih dneh. Hvala vsem, ki so jo spremlili na zadnji poti in ji darovali vence ter cvetje.

Sestra Kristina in Minika z družino.

Ob občinskem prazniku v Bohinju iskrene čestitke

GOSTINSKO PODJETJE
»ČRNA PRST«
BOHINJSKA BISTRICA

Vsem prebivalcem občine Bohinj ob občinskem prazniku pošilja iskrene čestitke z željo, da bi bili v prihodnje pri svojem delu še uspešnejši

**Občinski ljudski odbor
Bohinj
in vse množične organizacije**

Obvestilo

Zavod za zaposlovanje invalidnih in drugih oseb Kranj je odprl popravilnico čevljev. Stranke obveščamo, da sprejemamo v popravilo vse vrste čevljev ob ponedeljkih, sredah in petkih od 8. do 15. ure na Titovem trgu št. 2 (bivša gostilna pri Peterčku) in na Zlatem polju št. 7.

leg osnovne šole Simon Jenko.

Ljubitelji narave ter vodnega sveta vabimo na otvoritev in ogled akvarija, kateri bo odprt vsak dan (razen ob petkih) in to ob nedeljah od 9. do 11. ure in od 15. do 17. ure, ob delavnikih pa od 16. do 18. ure. — Vabi odbor.

KINO

»STORŽIČ«, Kranj: 12. in 13. decembra ob 16., 18. in 20. uri amer. barv. cinemascope film »VELIKA BIKOBORBA«. 13. decembra ob 22. uri premiera franc. barv. cinemascope filma »SAKRAMENSKA FRKLJA«. 14. decembra ob 9. uri matineja premiera barv. mladinskega filma »BELI PSIČEK«, ob 10.30 in 13. uri amer. barv. cinemascope film »RIHARD LEVJESRČNI«, ob 15., 17. in 19. uri amer. barvni cinemascope film »VELIKA BIKOBORBA«, ob 21. uri premiera franc. filma »OBALA V MEGLI«.

»TRIGLAV«, Primskovo: 13. decembra ob 19. uri amer. barv. cinemascope film »RIHARD LEVJESRČNI«, 14. decembra ob 15., 17. in 19. uri premiera francoskega barv. cinemascope filma »SAKRAMENSKA FRKLJA«.

»SVOBODA«, Strazšče: 13. decembra ob 18. in 20. uri premiera franc. filma »OBALA V MEGLI«, 14. decembra ob 14. uri amer. barv. cinemascope film »DAMA IN POTEPUH«, ob 16., 18. in 20. uri amer. barv. cinemascope film »RIHARD LEVJESRČNI«.

Naklo: 13. decembra ob 19. uri amer. barvni cinemascope film »DAMA IN POTEPUH«, 14. decembra ob 16. in 19. uri premiera franc. filma »OBALA V MEGLI«.

»RADIO«, Jesenice: 13. in 14. decembra amer. barvni cinem. film »JE PROSTOR ŠE ZA ENEGA«. 15. in 16. decembra jugoslovanski film »MALI ČLOVEK«. Predstave ob delavnikih ob 18. in 20. uri, ob nedeljah pa ob 16., 18. in 20. uri ter ob 10. uri matineja mladinskega filma.

»PLAVŽ«, Jesenice: 13. do 16. decembra amer. barv. film »LETNA DOBA«. Predstave ob delavnikih ob 18. in 20. uri, ob nedeljah pa ob 16., 18. in 20. uri ter ob 10. uri matineja mladinskega filma.

Žirovnica: 13. in 14. decembra češki barvni vstav. film »DOBRI VOJAK ŠVEJK« II. del. Predstava v soboto ob 20. uri, v nedeljo ob 16. in 20. uri.

Dovje-Mojstrana: 13. in 14. decembra nemški film »POT V BAMSDORF«. Predstava v soboto ob 20. uri, v nedeljo pa ob 19. uri.

Koroška Bela: 13. in 14. decembra jugoslov. film »MALI ČLOVEK«, 15. decembra ameriški barvni film »LETNA DOBA«. Predstave v soboto in ponedeljek ob 19. uri, v nedeljo pa ob 17. in 19. uri.

Bled: 12. do 15. decembra ital. film »SIMFONJA LJUBEZNI«. Predstave v petek in ponedeljek ob 20. uri, v soboto ob 17. in 20. uri, v nedeljo pa ob 14., 16., 18. in 20. uri ter ob 10. uri matineja.

Radovljica: 13. decembra ob 20. uri in 14. decembra ob 16. in 20. uri amer. barv. vstavljen film »NEVSEČNOSTI S HARTEM«, 14. decembra ob 14. in 18. uri amer. barv. vstavljen film »UMETNIKI IN MODELI«.

Ljubno: 13. in 14. decembra mehiški film »KO BOM ODŠEL«. Predstave v soboto ob 19.30 uri, v nedeljo pa ob 16. in 18. uri.

Cerklje: 13. in 14. decembra slovenski film »DOLINA MIRU«. Predstave v soboto ob 20. uri, v nedeljo pa ob 16. in 19. uri.

»SORA«, Škofja Loka: 12. do 14. decembra amer. cinemascope film »TRIJE NOVČICI V VODNJAKU«.

»OBZORJE«, Železniki: 12. do 14. decembra franc. film »BEG IZ GVAJANE«. Predstave v petek in soboto ob 20. uri, v nedeljo pa ob 15. in 19.30 uri.

Žiri: 13. in 14. decembra ital. film »KRUH, LJUBEZEN IN LJUBOSUMNOST«. Predstave v soboto ob 20. uri, v nedeljo ob 19.30 uri.

Duplica pri Kamniku: 13. in 14. decembra ameriški barvni film »OGORELA DŽUNGLA«. Predstave v soboto ob 19. uri, v nedeljo ob 16. in 18. uri.

HOKEJ NA LEDU

PORAZ JESENISKEH HOKEJISTOV
V LJUBLJANI
LJUBLJANA : JESENICE 5 : 2
(3 : 0, 1 : 0, 1 : 2)

V torek zvečer je bila odigrana v Ljubljani prijateljska tekma v hokeju na ledu med HK Ljubljana in HK Jesenice. Pred nekako 1500 gledalci je vodil tekmo sodnik Pogačnik. Ker sta bila led in tudi razsvetljava slaba, se Jeseničani niso mogli živeti v igro. Zato so tudi izgubili prvo tretjino 0 : 3, kar daje priznanje Ljubljancem, ki so pod istimi pogoji igrali pošteno in lepo. V drugi tretjini Je-

seničani niso bili dosti boljši, lepo pa so igrali v zadnji tretjini, ko je bil led očiščen. Prav tako je bilo videti, da Jeseniški vratar Novak tudi to pot ni bil kos ljubljanskim strelcem. Igra, razen v zadnji tretjini, ni bila niti lepa niti borbena, pač pa s strani ljubljanskih igralcev vseskozi požrtvovalna. Zmaga Ljubljancem je bila povsem zaslužena. Sodnik Pogačnik ni bil odločen in je dostikrat premišljeval, ali naj pusti na igrišču dva ali tri Jeseniške igralce. Občinstvo, ki je bilo vseskozi športno, pa je od tekme pričakovalo precej več.

TUDI KAC IZ CELOVCA
PREMAGAL JESENICANE
JESENICE : KAC (Avstrija) 4 : 5

V prijateljski mednarodni tekmi v hokeju na ledu, ki je bila na Jesenicah v sredo zvečer med Jesenicami in KAC iz Celovca, se zmagali gostje. V prvi tretjini, ki je bila zanimiva, so vodili domačini 2 : 0. V drugi tretjini so domači popustili in izgubili z 2 : 1. V zadnji tretjini so zaigrali gostje še uspešnejše in zmagali s 3 : 1, tako da je bil končni rezultat tekme 5 : 4 za goste. Porazu domačinov je prispeval sodnik Walentin iz Avstrije. Gledalci, ki jih je bilo okoli tisoč, z igro niso bili zadovoljni in si ponavljajočih porazov domačinov ne znajo tolažiti. V opravičilo domačega moštva je treba pripomniti, da so gostje vigrano moštvo, med katerimi igra tudi dva Kanadčana, medtem ko je Jeseniško moštvo kombinirano iz dveh generacij in zaradi tega še nevirgano.

ŽREBANJE JUGOSLOVANSKE
LOTERIJE, KI JE BIL V SREDO
V SLAVONSKEM BRODU

Srečke, ki se končujejo s spodaj označ. številkami	so zadele dobitke dinarjev
02610	40.000
17190	60.000
27490	40.000
67890	80.000
126690	200.000
51	400
301	8.000
72221	40.000
2	200
2852	20.200
66412	30.200
04852	60.200
22332	100.000
013	4.000
19703	80.000
23923	80.000
31993	80.000
59603	60.000
76303	100.000
14	1.000
74	600
764	4.000
7664	20.000
10604	40.000
58774	30.600
222684	300.000
545	2.000
75065	40.000
77165	40.000
84855	30.000
032655	600.000
349955	200.000
86	400
346	2.000
736	2.000
85806	30.000
7	200
8367	10.200
10847	30.000
18137	60.200
460357	400.200
068	2.000
6718	10.000
09108	30.000
85218	30.000
85828	100.000
532518	800.000
89	800
259	6.000
959	2.000
0429	10.000
0869	10.000
1409	10.000
5619	10.000
10209	30.000
15719	30.000
58119	60.000
63639	40.000
63789	30.000
445759	1.000.000

Skupno je bilo izžrebanih 182.063 dobitkov in 7 premij v skupnem znesku 93.800.000 din.

Žreb je odločil

V torek popoldne ob 16. uri je bilo v uredništvu »Glasa Gorenjske« javno žrebanje nagradne križanke ob Dnevu republike. Izmed 203 rešitev, ki jih je uredništvo prejelo do vključno ponedeljka, so bili izžrebani in bodo prejeli nagrade naslednji reševalci:

1. nagrado 2.000 dinarjev dobi Slavko Pajntar, Tržič, Partizanska cesta 12;

2.—3. nagrado po 1.000 dinarjev prejmeta Milka Bremec, Kranj, Labore 35 in Vinko Brenk, Kranj, Strazišče 35;

4.—5. nagrado po 500 dinarjev pa Vinko Brenk, Kranj, Škofjeloška 19 in Jaroslav Gogola, Kranj, Zupančičeva 4.

Kranjčani lahko dvignejo nagrade v uredništvu »Glasu Gorenjske« od 15. decembra dalje, Slavku Pajntarju pa jo bomo poslali po pošti.

Pravilna rešitev križanke: Ob dnevu republike iskrene če-

seničani niso bili dosti boljši, lepo pa so igrali v zadnji tretjini, ko je bil led očiščen. Prav tako je bilo videti, da Jeseniški vratar Novak tudi to pot ni bil kos ljubljanskim strelcem. Igra, razen v zadnji tretjini, ni bila niti lepa niti borbena, pač pa s strani ljubljanskih igralcev vseskozi požrtvovalna. Zmaga Ljubljancem je bila povsem zaslužena. Sodnik Pogačnik ni bil odločen in je dostikrat premišljeval, ali naj pusti na igrišču dva ali tri Jeseniške igralce. Občinstvo, ki je bilo vseskozi športno, pa je od tekme pričakovalo precej več.

TUDI KAC IZ CELOVCA
PREMAGAL JESENICANE
JESENICE : KAC (Avstrija) 4 : 5

V prijateljski mednarodni tekmi v hokeju na ledu, ki je bila na Jesenicah v sredo zvečer med Jesenicami in KAC iz Celovca, se zmagali gostje. V prvi tretjini, ki je bila zanimiva, so vodili domačini 2 : 0. V drugi tretjini so domači popustili in izgubili z 2 : 1. V zadnji tretjini so zaigrali gostje še uspešnejše in zmagali s 3 : 1, tako da je bil končni rezultat tekme 5 : 4 za goste. Porazu domačinov je prispeval sodnik Walentin iz Avstrije. Gledalci, ki jih je bilo okoli tisoč, z igro niso bili zadovoljni in si ponavljajočih porazov domačinov ne znajo tolažiti. V opravičilo domačega moštva je treba pripomniti, da so gostje vigrano moštvo, med katerimi igra tudi dva Kanadčana, medtem ko je Jeseniško moštvo kombinirano iz dveh generacij in zaradi tega še nevirgano.

STRELISTVO

TROBOJ

V POČASTITEV DNEVA JLA

V nedeljo je bil na Javorniku prijateljski strelski troboj v počastitev Dneva JLA med strelci z Jesenic, Javorniki in iz Žirovnice. Tekmovali so z različno puško, prvo mesto pa so osvojili Javorničani z 829 krogi pred Jeseničani 817 in Žirovnčani, ki so dosegli le 740 krogov od 1000 možnih. Najboljši posameznik je bil Jože Otrin (Javornik), ki je dosegel 180 krogov.

NAMIZNI TENIS

ZADOVLJIV ŽREB ZA
TRIGLAVANE

Danes se je v Ljubljani začelo letošnje državno prvenstvo v namiznem tenisu za posameznike. Zbrali so se vsi najboljši igralci iz vse države. Med udeleženci prvenstva, ki bo končano v nedeljo, so v dokajšnjem številu zastopani tudi igralci kranjskega Triglava. Le-tim je bil žreb tokrat vsaj nekoliko naklonjen. Tako ima Tomc med mladinci vse možnosti, da se uvrsti v zaključna tekmovanja in prav tako tudi Plutova pri članih; Teran pa bo moral zaigrati najbolje, če se bo hotel preliniti med prvo osmorico, ker se bo moral pred tem srečati z lanskim državnim prvakom Zagrebčanom Hrbutom. Med prvo osmorico lahko pričakujemo tudi nadarjene mladince Knapovo, Lampretovo in Jernejčičevo. — Prvenstvo bo zaključeno v nedeljo.

PLANINSTVO

PLANINCI V KRIŽAH
PROSLAVLJAJO

Planinsko društvo v Krizah pri Trzinu slavi letos, decembra 10. letnico svojega obstoja.

Za največji uspeh v desetletni dejavnosti si štejejo člani društva izgradnjo koč na Kriški gori, kjer so veliko prispevali s prostovoljnimi delom ob nedeljah. Društvo je razširilo svojo dejavnost in tudi članstvo v Dupljah, Strahinju, na Golniku in na Trsteniku, kjer so odprli planinsko postojanko.

Ob letošnji desetletnici pripravljajo več prireditev in tudi razvite prapore.

OBČNI ZBOR BRODARSKEGA
DRUŠTVA

Preteklo nedeljo je imelo Brodarsko društvo Kranj redni letni občni zbor, ki so mu prisostvovali tudi predstavniki Brodarske zveze Slovenije Uroš Ambrožič, predstavnik občinskega in okrajnega odbora LT in drugi. Pregledali so delo in razvoj društva v preteklem letu. Društvo je imelo vrsto težav, vendar je doseglo nekaj dobrih uspehov, n. pr. na Republičnem prvenstvu, ki so ga za občinski praznik priredili v Kranju, na meddruštvenem tekmovanju v Tacnu, na državnem prvenstvu na Neretvi, kjer so na kanuji, ki se jih sami zgradili, postali državni prvaki v C-2 I. skupini v dvojici. Nazadnje so sprejeli več sklepov. V društvo bodo pritegnili več mladine. Udeležili se bodo vseh tekmovanj, tudi svetovnega, ki bo leta 1959 v Švici in Franciji.

AEROKLUB JESENICE PRED
OBČNIM ZBOROM

Na letošnji letni občni zbor, ki bo v nedeljo, 14. decembra se člani Jeseniškega Aerokluba temeljito pripravljajo. Zato je pričakovati, da bo občni zbor tudi uspeh in da bodo na njem lahko sprejeli vrsto sklepov, ki bodo pomagali klubu v prihodnje še k večjim uspehom kot letos. V preteklem letu je klub predvsem stremel za pridobivanjem novih članov, zlasti mladincev. Vsekakor pa bo tudi v prihodnje ena največjih nalog aerokluba.

Zapisnik na rolo

KRANJSKO AKADEMSKO
DRUŠTVO — DA ALI NE?

Na pobudo številnih študentov je bilo že pred leti v Kranju ustanovljeno Akademsko društvo. Namen ustanovitve društva je bil združevati študente in prirejal večere z razgovori, predavanji filmov in predavanj. Studentje so v teh svojih prizadevanjih bili sprva uspešni, čeprav so imeli pri svojem delu vrsto objektivnih in subjektivnih težav. S časom so svojo dejavnost uspeli razširiti tudi v širšo javnost z raznimi prireditvami: večernimi predavanji v okviru Centralne ljudske univerze in Mladinske univerze (študentje so predavali), poučnimi filmi, koncerti, literarno-glasbenimi večeri, športnimi tekmovanji in podobno.

Ze nekaj časa se sprašujemo, zlasti pa letos, kaj je z Akademskim društvom, ali še obstaja ali ne. Nikjer ni opaziti nikakršne dejavnosti kranjskih študentov. Vsekakor je to v nasprotju s pričakovani. — V Kranju je približno dvakrat več študentov kot jih je bilo pred leti, zato bi bilo pričakovati, da bi bila tudi dejavnost Akademškega društva vsaj dvakrat tolikšna. Prav gotovo pa bi bila lahko še večja, ker se društvo ne bi bilo potrebno več boriti v tolikšni meri z vprašanji, ki se pojavljajo ob ustanovitvi.

Vse kaže, da je temu dejstvu kriva neodgovornost članov upravnega odbora in tudi vseh tistih študentov, ki so dopustili, da je delo študentov tako zamrlo. Ker je društvo imelo v preteklih letih vso podporo številnih družbenih in političnih organizacij, je upati, da bi bilo prav tako lahko tudi danes in v prihodnje. Le študentje bi morali pokazati vsaj nekoliko zanimanja za svoje društvo. Škoda bi bilo, če ne bi številni študentje s pomočjo svojega društva v naši družbi odigrali tiste vloge, kot bi jo lahko.

D. V.

Zanisek ob prvi premieri kranjske Svobode

Aleksander N. Ostrovski: Gozd

Satirična komedija ruskega dramatika A. N. Ostrovskega GOZD, katero so se igralci kranjske Svobode predstavili v Prešernovem gledališču gledališkemu občinstvu v soboto, 6. decembra, je končno odprla vrata v letošnjo gledališko sezono. Da dela niso mogli naštvirati prej, so krive mnoge težave, zlasti nediscipliniranost nekaterih igralcev.

Vse prej kot spodbudne prognoze gledališkega občinstva, ki izbiro tako težavnega dela niso obetale posebno uspešne uprizoritve, so to pot zadele v prazno. Brez zadrege lahko trdimo, da sodi uprizoritev »Gozda« med najboljše dela, kar jih je dramska sekcija kdajkoli postavila na oder. Da je komedija uspela v tolikšni meri, gre nemalo zaslug nekaterim igralcem - gostom, ki so priskočili na pomoč Svobodi. Na moč tvegano bi namreč bilo, če bi se življenja in likov, kakršne riše mojstrska paleta Ostrovskega, Svoboda lotila z lastnimi močmi. — Posebna mikavnost uprizoritve je bila v tem, da je v glavni ženski vlogi

Raise Gurmiške nastopila članica Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane Mikaela Saričeva. Tudi ostali gostje Marjan Lombar, Miča Fajonova in Bogdan Fajon so dokazali, da so igralci z lepim igralskim registrom in odrsko rutino.

O nespornih kvalitetah komedije, ki je našla pomembno mesto v svetovni dramatik in se uvrstila v železni repertoar velikih gledališč, ne bi kazalo na dolgo in široko razpredati misli. Gavni smoter komedije je: pokazati in obsoditi visoke družbene sloje, ki teptajo etična in moralna načela, da bi ustregli svojim umazanim interesom in strastem. Druga plat avtorjeve namere pa je zagovarjati pravice ponižanih in razžaljenih malih ljudi.

Režija je bila zaupana režiserju PG Dragu Fišerju. Prva splošna ugotovitev: ne da bi se oddaljeval od avtorjevega koncepta, je znal delu vdihniti razgibanost, živahnost in predvsem temperamentnost. Dokaj spretno je uravnesil komedijske elemente s tragičnim

ozadjem, s čemer je brez nesoglasij dosegel lepo ubrano in sugestivno celoto. Režiser se je sicer poslužil realistične režije, ki je vtisnila komedijskim prvinam efektnost, vendar je s finim posluhom in pravo mero vtikal v mnoge prizore nevsiljivo patetiko. Tudi sentimentalnim poltonom je znal prislusniti in iz njih izluščiti bolečo vsebino. Neprisiljeno je tudi podčrtaval aktivnost posameznih oseb; s krepkejšimi situacijskimi ali intonacijskimi poudarki je osvetljeval trenutne interpretatorje, pri čemer pa ostalih igrancev ni zamenjal. Z nevsiljivo živahnostjo jih je razgibal v življensko plastičnost. Brez škode pa bi se lahko izognil pretiranosti v zvezi s Petrovo sramežljivostjo v prvem dejanju in omilil krik Aksenije, preden se hoče utopiti v jezeru. Pravemu dejanju tudi ne bi škodovalo več dinamike. Vosmibratovo pa manj situacijskih premikov zlasti v tretjem dejanju. Tudi dikciji (Bodejev, Bulanov, Peter) in pravičnemu naglaševanju bi morda kazalo v prihodnje posvečati več pozornosti. Lektor bi imel polne roke dela.

O občuteni igri in plastičnem liku vdove Raise Gurmiške, ki jo je s finim posluhom za trenutna občutja mojstrsko oblikovala prvakinja ljubljanske drame M. Saričeva, lahko še pritrdimo, da je nudila igralcem in režiserju močno oporo. Za Mičo Fajonovo velja ugotovitev, da je bila dramatično in nežno stkana vloga zapostavljene Aksenije — deklice, ki se srečuje z občutji prve ljubezni, pisana igralki »na kožo«. Svojo vlogo je zaigrala brez preračunljivosti, s širokim glasovnim registrom, s katerim je jasno podčrtala notranjo razklanost. Njena dikcija bi lahko služila kot vzor. Milonov Marjana Prinčiča in Bodejev Borisa Leskovarja sta bili malce medli figuri, ki nista povsem ujeli stika z ostalimi igralci. Vloga trgovca Vosmibratova je bila zaupana Tonetu Hotku. Sicer je bil naraven, vendar po avtorjevem konceptu prehrupen in premalo lokav. Drago Stefe je bil v vlogi Petra topel, v izpovedovanju ljubezenskih čustev pristno neroden, vendar ni mogel skriti pomanjkanja odrskih izkušenj. Ima pa vse pogoje, da se razvije v dobrega igralca. — Preko vse igre je razpet falirani študent Bulanov, ki ga je oblikoval Zmago Benčan. Vsekakor se je počutil v zadnjem delu igre bolje, saj končno lahko odvrže masko zapostavljene in z manjvrednostnimi kompleksi prepredene osebnosti in se predstavi kot odločnejši človek, vsekakor pa preračunljiv slepar. Marjan Lombar je bil v vlogi Lakaja Karpa dostojanstven in topel. Temu, da je ustvaril eno najboljših figur, je pripomogla tudi odlična maska. Manj posrečena v maski je bila Ulita Tatjana Potiskove, ki je premala, da bi lahko plastično oblikovala starejšo žensko. Kljub dobri igri in igralski rutini ji zlasti v prvem dejanju (zaključni dialog Ulita — Gurmiška) ni uspelo pravičati gledalcev, da je za njo že 50 let življenja. Bogdan Fajon je kot Genadij Neščastilcev ustvaril na moč zanimivo osebnost. Podoba neugnanega igralca — trageda je

izzvenela v bolečino, ki smo ji verjeli. Svoje zaženo življenje je izpovedoval široko in vihravo, pa spet nežno in občuteno. Vse skozi je bil premočrten in zanesenjaški patetik, prežet z optimizmom in vero v svojo igralsko kariero. Dobro mu je sekundiral komedijant Ščastilcev Lada Uršiča, ki pa vselej ni bil dovolj »komedijantski«, da bi bil enakovreden protitež igralsko močnejšemu tragedu. Bil pa je naraven, razigran in neposreden. Vsekakor pa je to pot pokazal, da skriva v sebi lepo mero igralske nadarjenosti.

Vsem igralcem ni uspelo sprožiti linearnosti igralskih registrov. Prav zategadelj so tu in tam nastajale blede in nesugestivno obarvane vrzeli, vendar je ansambel nadomeščal intenziteto igranja s toplino in neposrednostjo.

Scena akademskega slikarja Milana Batiste je bila stilno prelomljena. Nihala je med realizmom (sprejemnica) in stilizacijo (gozd) kar delu ni bilo v prid. Sicer pa je bila s svojimi scenskimi elementi dovolj funkcionalna.

Gledališko občinstvo, ki je obiskalo tokratno premiero v večjem številu kot sicer, je doživelo prijetno presenečenje.

S. S.

Filmi, ki jih gledamo

SAKRAMENSKA FRKLJA

Je francoski barvni film v kinokopu, ki je tako francoski, kot le more biti. V njem utripa življenje v burnem ritmu, ki mu komajda sledimo. Dogodki se prehitujejo v silni dinamiki; prepletajo jih razkošni revijski prizori, polni mikavnih glasbenih vložkov, ki sodijo med najboljše, kar jih je ustvarila francoska filmska proizvodnja. Seveda zavijajo barve ves film v neodoljivo privlačnost. Za tega ali onega utegne biti film tudi privlačen zaradi čudovito zamišljenega pretepa, ki ni nič manj razkošen od najrazkošnejše revijske interpolacije. Vse skupaj je živobarvni labirint, kjer ne manjka ničesar — še kriminalnega nadiha ne. Delo je zelo domiselno zrežiral Michel Boisrond. In igra? Ne bo razočarala. Konec koncev se vprašamo, komu in čemu je film namenjen? Vsekakor tistim, ki si želijo razvedrila. — Če se prav spominjam, sem pred časom bral neko recenzijo, ki pravi o glavnih filmski igralki nekoliko takole: »To je film zaradi Brigitte Bardot; to je frklja zaradi Brigitte in film zaradi Bardot

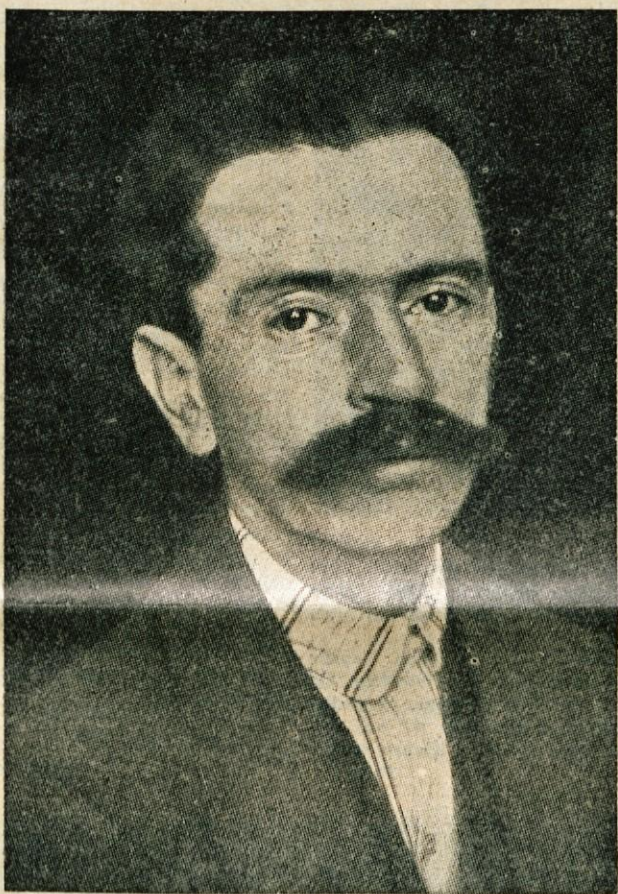
in konec koncev še mi zaradi Brigitte in vse skupaj zaradi frklje...« Res — ne bo nas razočarala s svojo mladostjo, šarmom in neuničljivo veselostjo. »Tridimenzionalna« frklja francoskega filma nas bo dobro zabavala.

DAMA IN POTEPUH

Neuničljivi in nedosegljivi čopič kralja risane filma Walta Disneya snuje vedno nove in nove risane filme. To pot smo se srečali z barvno kinoskopsko risanko (kar je novost pri risanih filmih) Dama in potepuh. Mojster risane besede nas postavi v živalski svet, med zveste človekove prijatelje — pse, ki živijo »obremenjeni« s človekovimi značajmi in trpljenjem, se veselo, ljubijo, upajo in verujejo v človeka. Film je svež po zamisli, neposreden in konec koncev tudi boleč. Boleč morda ob misli, ki se je porodila v pameti zvestega kužarja: »Ne bodimo vendar taki kot ljudje!« Ta mojstrska barvna govorica grenkih in jedkih resnic je namenjena otrokom od mladih do starčevskih let.

Filma res ne kaže zamuditi.

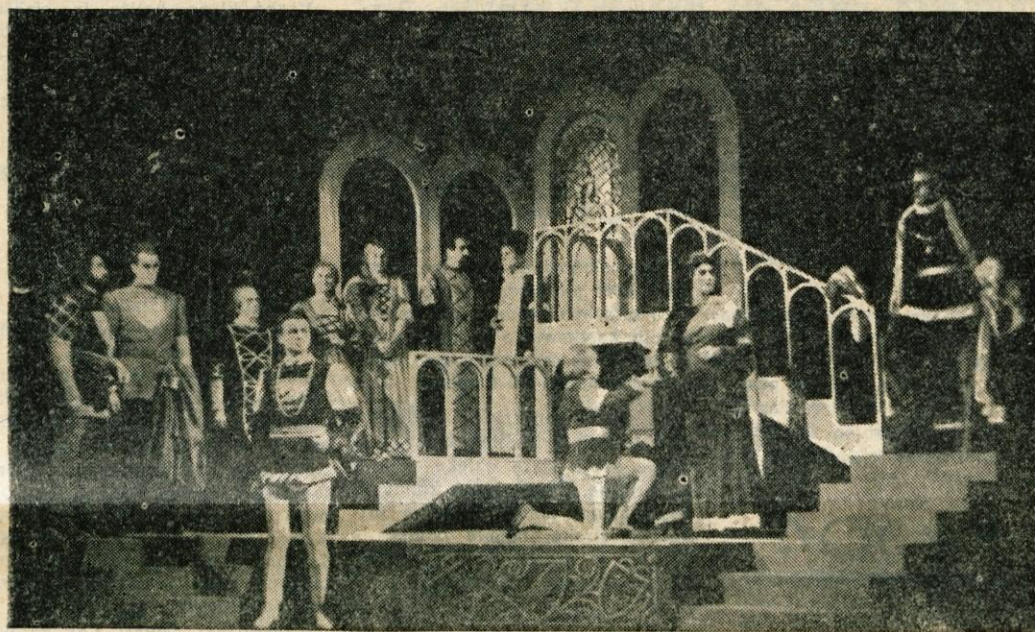
aa

OB 40-LETNICI SMRTI PISATELJA IVANA CANKARJA

V soboto, 13. decembra se bomo spominjali 40-letnice smrti nedosegljivega oblikovalca umetniške besede Ivana Cankarja. S hvaležnostjo se bomo spominjali pisatelja — mojstra, ki je pogumno udaril po napakah buržoazne družbe in šibal lažno rodoljubarstvo, hinarčino, omejenost, malomeščansko filistrstvo in se boril zoper nasilje in za svobodo delovnega ljudstva. Poklonili se bomo mojstru psihološke črtice in novele, kjer izzvani beseda v ostro kritiko izkoriščevalske kapitalistične družbe in dramatika, ki je dal Slovencem umetniško dramo, v kateri je obsodil negativne sile družbenega življenja in pokazal na rast novih, naprednih družbenih sil, ki jih predstavlja proletarijat in z delavstvom povezano izobraženstvo. Naš spomin naj bo posvečen tudi besedi o njegovi materi — mučenici.

Pisatelj v spomin bo Slovensko narodno gledališče iz Ljubljane v petek, 12. decembra ob 16. in 20. uri uprizorilo v Prešernovem gledališču v Kranju avtorjevo komedijo »Za narodov blagor«.

Prizor iz drame O. Župančiča »Veronika Deseniška« v uprizoritvi Čufarjevega gledališča na Jesenicah

ZANIMANJE OBČINSTVA - PRIZNANJE IN SPODBUDA

Razpis abonmaja ni razočaral

S stoto jubilejno premiero, Župančičeve »Veronike Deseniške«, je Čufarjevo gledališče na Jesenicah pričelo sezono 1958/59, uspešneje, kot je bilo pričakovati. Doslej je uprizorilo že deset ponovitev in vse so bile izredno dobro obiskane; nekatere so bile deležne obiska kakršnega jeseniške gledališče že dolga leta ne pomni. Izredno zanimanje občinstva za to uprizoritev

je najlepše priznanje in zahvala igralskemu kolektivu za požrtvovalno in nesebično delo.

Tudi na razpis gledališkega abonmaja je bil odziv občinstva tako številan, da je presejal še tako optimistična pričakovanja. Prvega poskusa z abonmajem se je jeseniško gledališče lotilo že pred šestimi leti, toda razen nekaj desetih abonmentov, ni zabeležilo večjega

uspeha. Na letošnji razpis abonmaja pa se je odzvalo več kot 400 interesentov in prijave še zmerom prihajajo. In še ena razveseljiva ugotovitev: uprava internata Metalurške šole ni samo kolektivno abonirala svojih gojencev, temveč tudi mnoge dijake Metalurške šole. Manj razveseljiva pa je resnica, da je mladinska organizacija prezrla posebni mladinski abonma po nižjih cenah, ki ga je gledališče želelo nameniti prav njenim članom.

Se zmerom pa ostaja nerešeno vprašanje gostovanj, ki so sicer nujna in hvaležna, toda zelo draga. Čufarjevo gledališče dobiva nenehne prošnje in vabila za gostovanja v okviru bivšega radovljiškega okraja, toda žal, zaradi previsokih stroškov, ki jih terjajo gostovanja, se tem vabilom ne more odzvati. Še več: prav zaradi gostovanj v minuli sezoni je gledališče zašlo v finančne težave. Vsekakor bo treba ta problem rešiti in v prihodnje resneje upoštevati zahteve, ki jih narekuje naša kulturna politika. Prav bi bilo, da o tem razmislijo tudi prizadete občine, saj pri tem ne gre za visoke vsote.

Kljub gospodarskim težavam, v tajejo gledališče in mrazu, ki vdira na oder in v dvorano, teče delo uspešno naprej. Režiser Stare Marjan pripravlja dramo angleškega pisatelja A. Huxleya »Glocondim smehljaj«. Premiera tega zanimivega dela bo v soboto, 20. decembra, še pred Novim letom pa ji bo sledila premiera pravilnice srbskega pisatelja V. M. Djordjeviča »Grašek«, ki je namenjena najmlajšemu občinstvu za Novoletno jelko.

ac

NOVICE S PISATELJEV

Med novimi knjigami

Med novimi knjigami, ki sta nam jih v zadnjem času dali založbi OBZORJA v Mariboru in LIPA v Kopru, bo imel največ bralcev »Roman o Prešernu«, ki ga je napisala Ilka Vašte.

Ob prvi izdaji leta 1937 je knjiga zbudila tudi pri kritiki precej zanimanja, saj je bil to prvi slovenski biografski roman. Knjiga, ki je izšla v prvi izdaji v samozaložbi, je bila kmalu razprodana.

»Roman o Prešernu«, ki ga je založba okusno opremila (čemu je priložena slika pesnika, o kateri smo brali dvom-

ljive pripombe glede avtentičnosti?), bo prav gotovo zelo razveselil širok krog bralcev.

Druga knjiga je izšla prav tako v letni knjižni zbirki založbe OBZORJA, in sicer kot zaključna knjiga preveč letnika. To je prvi del trilogije, ki nam opisuje napad, višek in poraz nacističnega pohoda proti Sovjetski zvezi leta 1941. To je roman »MOSKVA«, ki ga je napisal Theodor Plievier, ki je emigriral pred Hitlerjem, preživel drugo svetovno vojno v SZ, a jo kasneje spet zapustil. Umril je marca 1955 v Zahodni Nem-

čiji. Roman »Moskva« je zaključena knjiga, kakor sta tudi naslednja dva dela trilogije, romana »STALINGRAD« in »BERLIN«.

Kakor smo v eni od knjig te zbirke spoznali zabodno fronto pretekle vojne (»Mladi levi«), nam ta knjiga podaja strahotno podobo tistih nekaj mesecev od pohoda proti Moskvi in obstanka nevzdržno prodirajočih nacističnih hord v oktobru 1941.

Kdor bo prebral prvi del Plievierove velike trilogije, bo nestrpnost pričakoval še drugo in tretjo knjigo (Stalingrad in Berlin). Roman »Stalingrad« napoveduje založba OBZORJA kot peto knjigo knjižne zbirke za leto 1959.

Z izdajo knjige »PREGLED HRVATSKE, SRBSKE IN MAKEDONSKE KNJIŽEVNOSTI« je ta založba izpolnila svoj dolg, ko je ob obsežni izdaji pregleda slovenske književnosti (izšel že v ponatisku) napovedala tudi

pregled ostalih jugoslovanskih literatur. Knjigo je napisal prof. Miroslav Ravbar. Tako delo nam je bilo že dolgo zaželeno in potrebno, pa ne samo za šolsko rabo, marveč za vsakogar, ki želi spoznati književno delo naših bratskih narodov.

Prav tako navidezno »šolska« knjiga je tudi dolgo pričakovana »BESEDNA UMETNOST«, ki jo je napisala Silva Trdina, izdala pa Mladinska knjiga v Ljubljani. Res je, da bo ta knjiga uspešno najbolj služila višjim šolam ob razpravi učitelja, toda v njej je toliko gradiva, o čemer bi se verjetno prav rad poučil tudi preprosti bralec. Ko sestavljal knjigo govori n. pr. o vrstah in oblikah besedne umetnosti in razčleni literaturo po izvoru, oblikah in vsebini in v zadnjem poglavju podrobno razloži posamezne vrste, označi pri razdelku »roman« njegove podvrste in doda na več straneh še pregled glavnih predstavnikov in

njihovih najbolj značilnih del. Obsežno je obdelano poglavje o dramatikah z zelo jasnimi razlagami, s primeri, slikami in grafičnimi prikazi.

V založbi BOREC je izšlo v eni knjižni zbrani delo Boga Flandra — Klusovega Jožeta. Knjiga nosi naslov po njegovem najboljšem znanem delu »BATALJON«. V knjigi so zbrane pesmi in proza, kar jo je ostalo za mladim človekom, ki je moral, ko ga je zadela sovražna krogla, prežgodaj utihniti.

Knjigo je uredil Emil Cesar ter napisal izčrpen uvod z orisom življenja in dela obetajčnega talenta in dodal na koncu še številne opombe.

Založba LIPA je izdala tudi drobno knjižico Katje Špur »DVA STUDENCA« s kratkimi poglavji, odetimi v okvir kitajske zgodbe, v katerih podaja problem odnosa moža do žene in ljubezni. Lično opremo drobne knjižice je oskrbel Jože Cihba.

družinski pomenki

Preden se odločimo za nakup, moramo vedeti...

V novembru in decembru so trgovine s tekstilnim blagom še vedno polne kupcev, ki bi se radi oskrbeli za zimo.

Različno izložbeno blago nas čestokrat zaveja v negotovost. Za vzorec in barvo se hitro odločimo, glede kvalitete pa smo večkrat v zadregi, ker ne zaupamo povsem prodajalčevim besedam. Vsakdo rad kupuje kvalitetno blago, toda tudi to je treba znati. Za dobro blago ni odločilna samo surovina, zato moramo upoštevati tudi izdelavo in obdelavo. Blago je najtrpežnejše, če je tkano v platneni vezavi. Blago za obleke bi bilo po tej primerjavi manj trpežno, vendar skušajo v tovarnah odpraviti to pomanjkljivost s pove-

čano gostoto niti. S tem dosežejo tudi večjo raztegljivost in prožnost blaga, kar spoznamo najprej na kolenih in komolcih. Raztegljivost in prožnost volnenega blaga preizkusimo s priostreno svinčnikovo konico, ki jo potisnemo v blago. Blago se mora po tem poskusu takoj zravnavati, da se zdi nepoškodovano. Če je blago volneno ali iz naravne svile, se mora potem, ko ga stisnemo v pesti in spustimo na mizo in pogladimo, zaradi prožnosti vlaken samo vzravnati.

Gladko blago se lepše nosi kakor kosmato, ker se ne oguli tako hitro.

Najbolj razširjen in zanesljiv preizkus za določevanje vrste

blaga je sežiganje. Pri tem ne smemo sežgati dela blaga, temveč posamezne niti. Če je nitka sprejena iz bombaža ali umetne svile, potem gori hitro s svetlim plamenom, nitka iz naravne svile ali volne pa gori počasi brez plamena.

Vrsto blaga lahko določimo tudi z otipavanjem. Volneno blago ima topel prijem, bombažno hladno, blago iz naravne svile čuti med prsti živo, toplo in šelesteče, medtem ko je blago iz umetne svile hladno.

Pri nakupu barvanega in tiskanega blaga preizkusimo tudi barvno stalnost. Z ovlaženim robcem, zavitim okoli prsta, drgnemo po blagu. Če ostane robec čist, je barva dobra in trpežna. O stalnosti barve se prepričamo tudi kasneje z likanjem. Barva se namreč po likanju z zelo vročim likalnikom ne sme spremeniti. Če je barva dobra, se ne sme izgubiti niti z drgnjenjem, kar lahko preizkusimo v trgovini, če drgnemo po blagu s suhim robcem, ovitim okoli prsta.

Vsako blago, boljše in slabše vrste, posebno pa volneno, se da dolgo ohraniti, če oblačila skrbno čistimo. Blato, prah, pot in močno sonce so najvztrajnejši uničevalci naših oblačil.

JEDILNIK

KOSILO: paradižnikova juha z rižem, krompirjevi cmoki, prisiljeno zelje, zdrobovi narastek.

Paradižnikova juha: 8 dkg masti, 5 dkg moke, 1 čebula, 1 korenček, paradižnik, sol, poper, 15 dkg riža.

Na masti zarumenimo nariban korenček, dodamo čebulo, nato še moko in ko zarumeni, zalijemo z razredčeno paradižnikovo mezo. K juha zavre, zakuhamo riž in jo začnimo s soljo, poprom in zelenim peteršiljem.

Krompirjevi cmoki: 1 kg krompirja, 8 dkg masti, 1-2 jajci, 25 dekagramov moke, sol.

Krompir skuhamo in pretlačimo. Se toplumu primešamo mast, jajca, moko in sol. Pognetemo v testo in oblikujemo cmoke. Zakuhamo jih v vrelo osoljeno vodo. Kuhane zabelimo s prepraženimi drobtinami.

Iz istega testa lahko oblikujemo hlebčke in ji hopečemo na masti.

Prisiljeno zelje: 1 kg zelja, sol, kumina, malo kisa. — 10 dkg masti, žlica sladkorja, 1 čebula, 5 dkg moke, paradižnik, sol, poper.

Zelje zrežemo na rezance, ga posolimo, dodamo kis in kumino, pustimo stati nekaj časa in ga večkrat premešamo.

Na masti zarumenimo sladkor, dodamo čebulo in nato še ožeto zelje. Pokrito dušimo, da se zmehča. Nato potresemo z moko, jo prepražimo, dodamo paradižnik in zalijemo z vodo. Začnimo s soljo in počasi kuhamo pri kraju štedilnika.

Zdrobovi narastek: 4 jajca, 4 žlice sladkorja, 6 žlic zdroba, malo soli. Poliv: 1 liter mleka, sladkor po okusu, vanilji, rum.

Cela jajca in sladkor penasto umešamo z metlico za sneg. Rahlo primešamo zdrob in malo soli. Zmes damo v dobro pomazan in z zdrobom potresen pekač ali model za narastke in počasi spečemo. Pečen narastek damo na krožnik in prelujemo z vročim, oslajenim in odišavljenim mlekom. Serviramo ohlajenega.

VEČERJA: telečji golaž z zdrobovimi žličniki.

Telečji golaž: 15 dkg masti, 2 do 4 čebule, 1 kg telečine, kis, sol, poper, 8 dkg moke, česen, paradižnik, paprika.

Na masti prepražimo čebulo, dodamo na kose narezano meso, prilijemo malo vode in kisa ter pokrito dušimo, da se meso na pol zmehča. Potresemo z moko, jo prepražimo, dodamo česen, paradižnik in papriko ter zalijemo z vodo. Začnimo s soljo in poprom in počasi kuhamo še pol ure.

Posebej skuhamo zdrobove žličnike in jih pridenemo golažu.

Zdrobovi žličniki: 10 dkg maščobe, 3 jajca, 20 dkg zdroba, sol.

Maščobo in rumenjake penasto umešamo, dodamo zdrob in sneg beljakov ter rahlo premešamo. V vrelo vodo zakuhamo žličnike in kuhane dodamo golažu.

gorenjske bodice

Ja, veste, spominjam se, da so mladini v tistih letih, ko sem tudi jaz nosil kratke hlače, bolj pod prste gledali. Današnja mladina je dočkala lepše čase. Včasih gimnazijska mladina ni smela obiskovati zadnjih večernih filmskih predstav. Dandanašnji pa, hm — so menda uvedli večerne predstave celo za dojenčke. — Ondan me je zaneslo v stražiški kinematograf v Kranju. Madonca, skoraj vznak me je vrglo. Misli sem, da sem zašel v otroški vrtec. Našel sem nič več in nič manj kot devet primerov, da so starši prinesli s seboj tudi otroke. Najstarejši menda ni imel dosti čez štiri leta. No, če imate malo fantazije, vam ne bo treba soliti pameti, kakšne so bile te predstave za ostale gledalce.

Jokanja in vreščanja malih »gledalcev« je bilo na pretek. Konec koncev nisem vedel, ali bi gledal film ali bi se jezil nad starši, ki so izbrali za svoje ljubljence to neprimerno zabavo.

△ Ker sem že v Stražišču, pa še tole. — Ko sem ondan taval po stražiških stezicah in poteh (pravzaprav sem se izgubil), sem se na vse pretege čutil, kako da povsod žagajo drva z ročnimi žagami in ne motornimi. Kaj res ni v vsem Stražišču žagarja, ki bi imel motorko?

»Seveda ga imamo, Anžeta; pa motorno žago ima tudi,« so me

poučili Stražiščani. »Kaj nam pomaga, ko ga pa zlepa ne zgrda ne moremo pripraviti do tega, da bi nam razrezal drva brž ko ga prosimo. Čakati moramo mesec in še dlje. Mi moramo čakati, zima pa ne čaka. Ker je možakar kdaj pa kdaj malce grob, ga raje pustimo pri miru in sami pljunemo v roke. Počasi gre — gre pa vendarle.«

△ Če piše nad trafiko »Tobak«, je vse v redu. Če piše nad trgovino z zelenjavo »Zelenjava«, je tudi v redu. Če pa piše nad trafiko »Zelenjava«, pa menda le ni čisto v redu. Nekaj takega sem opazil nad trafiko v Vodopivčevi ulici v Kranju (bivši Savski breg). Jaz bi bil pa le za to, da nad to trafiko obesijo tablo z napisom »Tobak«.

△ Vsak torek in petek je v Kranju semanji dan. In takrat se zgrnejo (če dovolite da malce pretiravam) silne množice okoličanov. Nič čudnega ni, če ob teh dneh ljudje s podeželja navalijo na trgovine.

Tistikrat je bil petek in zaradi semanjenja dne se je v trgovini »Pri Kranjcu« nagnetlo okoličanov kot lista in trave. Drug čez drugega so kričali svoje želje, drug drugemu so pulili iz rok blago. — Kupčija pa taka! Pa se je vmes vrnila neka kranjska dama, s prezirljivimi pogledi pogledala levo in desno, ročno odrinila nekaj kupcev od prodajne mize in začelo se je: »Dajte mi to in to... pokažite mi ono... to mi pa ne ugaja... še tistole mi pokažite... in še tisto...«

Vljudnemu prodajalcu je pohajala sapa, prijazno se je nasmihal in se znojil za blago kulturne potrebe. In to še ni vse: truma okoličanov je za hrbtno zajetne jospe čakala in negodovala. Pa mi je prišlo tole na misel. Ker niso redki primeri, da Kranjčani, zlasti Kranjčanke, izbirajo prav semanje dni za svoje nakupe, menim, da bi bilo v prid kupcem in prodajalcem, da bi obiskovale trgovine druge dni. Naj bosta ponedeljek in petek rezervirana zgolj za kupce s podeželja.

Vas pozdravlja Vaš

BODICARI

Pestre barve - grobe tkanine

„Da nam bo čimbolj toplo“

»Na nam bo čimbolj toplo.« vzključajo modni ustvarjalci, ko propagirajo za zimsko garderobo predvsem grobo izdelane, debele tkanine. Tekstilna industrija se je zaradi tega potrudila, da bi bila površina zimskega blaga čimbolj nepravilna in prirodna.

Tovrstno blago, ki je sicer grobo, pa odlikuje velika barvna pestrost. V trgovinah lahko poljubno izbiramo in kupimo ne samo tisto, kar je moderno, ampak tisto, kar nam zares ugaja.

Grobost tkanin je »predpisana« za velik del ženskih oblek. Značilno za te modele je ravna, ozka linija, širok in poudarjen pas ali visoko dvignjen živetec. Za oziroma moderno krojen živetec sta tudi edini okras takšne tople obleke.

MODA

Visoko zapet plašč z velikim ovratnikom po vzorcu trapeza

NASVETI

Gumasta posteljna platna moramo redno čistiti z mlačno milnico in s čisto vodo, nato pa dobro osušiti. Pri majhnem otroku je najbolje imeti dva kosa, da ju dnevno menjamo.

Pri umazanem gospodinjskem delu, posebno če imamo opravka z ostrimi kemikalijami, zaščitimo roke z gumastimi rokavicami. Da jih laže natakemo, jih znotraj posujemo s smukcem. Po končanem delu jih očistimo še na rokavah: najprej jih dobro namilimo, nato pa speremo. Snemamo jih previdno in posušimo znotraj in zunaj. Suhe nasujemo s smukcem in shranimo zavite v čisto krpo na suhem in hladnem kraju.

Dve praznični obleki za mlade deklice, ki bi bile rade nove

KAMEN SPOTINE

»DRSALIŠČA NIMAMO!«

Nezadovoljstvo otrok je v Kranju vsako leto precejšnje, ker nimajo ledene plošče za drsanje. V kolikor pa je, se drsajo lahko le nekaj dni, ker je drsališče prekasno pripravljeno in ga kaj hitro začnejo načenjati toplejši sončni žarki.

Kaže, da otroci tudi letos ne bodo prišli na svoj račun. Čeprav bi se na prostoru, kjer je lani bilo drsališče (pri Pokojniškem zavodu), že lahko drsali, saj je vreme že dlje kot naročeno, še vedno poskušajo z drugimi igrami, ki v takšnem mrazu niso nič kaj prijetne. Če hočemo, da bodo otroci tudi letos dobili v Kranju ledeno ploščo, bi se morali lotiti dela takoj.

FaBo

STOJ! splošna nevarnost

Tokrat si bomo ogledali še avto. Ustavil je tesno na desni strani, nekako vstric poškodovan, seboj osebne avtomobila. Vse kaže, da se je motorist hotel čimprej prometi nesreče, ki sta ji botrovala neupoštevanje prometnega znaka »Nimaš prednosti!« in alkohol!

Dne 4. oktobra letos, ko sta se kazalca na uri pomikala proti osmi uri zvečer, sta se peljala od Zbilj proti Jepci z motornim kolesom voznik s sovozačem. Dobre volje sta bila, dvakrat dobre volje zato, ker sta si privoščila nekaj alkohola, posebno pa še zato, ker sta hitela na svatbo v Skofjo Loko. Precej naglo sta vozila proti Jepci in, verjetno zatopljena v prijetne misli, nista opazila pred iztekom stranske ceste na glavno cesto znaka »Nimaš prednosti«. Ko sta prečkala cesto 1. reda Kranj-Ljubljana, sta nenadoma opazila, da jima prihaja z desne osebni avtomobil. Prepozno je bilo, da bi se trčenju izognila. Avtomobil je treščil v motorno kolo s tako silo, da ga je odbilo 31 metrov daleč. Motorno kolo se je vnelo, avtomobil pa je ustavil na skraj-se je začel drugi del nesreče. Ob

nega osebne avtomobila, da bi nudil ponesrečenim pomoč. Tu pa je začel drugi del nesreče. Ob

nem robu cestišča. To se je zgodilo ob 19.50 uri.

Nekaj trenutkov za tem je pripeljal iz Ljubljane proti Kranju

tem času se je v smeri proti Ljubljani pripeljal z motornim kolesom motorist s sovozačem. Zaradi nagle vožnje ni opazil pred

bolj izogniti avtomobila, zato se je precejšnjo silo, kljub temu, da je zaviral, zaletel v zadnji del osebne avtomobila. Organi TNZ ki so prihiteli na kraj nesreče, ugotovili, da voznik ni imel vozniškega dovoljenja, razen tega je bil pijan, da se je opotekal. Koncentracija alkohola je bila 3,08 ‰ (Pri koncentraciji 4 ‰ alkohola v krvi nastopi nezavest ali celo smrt!) Sicer pa sta potnika na motornem kolesu preživela udarec brez hujših posledic. Udarca je prizadejal motornemu kolesu škoda približno za 30.000 dinarjev. Bolj tragično pa se je končala večerna vožnja za motorista, ki sta hitela v svate. Mimo tega, da je motorno kolo zgorelo, sta bila oba prepljana s hudimi poškodbami v bolnišnici. Sovozač je zaradi poškodb umrl še isto noč, medtem ko je voznik še vedno v bolnišnici.

Obe trčenji sta povzročili na avtomobilu škodo za preko 200 tisoč dinarjev.

Smotrne priprave- cenejše gradnje

Na Jesenicah potreben Zavod
za stanovanjsko izgradnjo

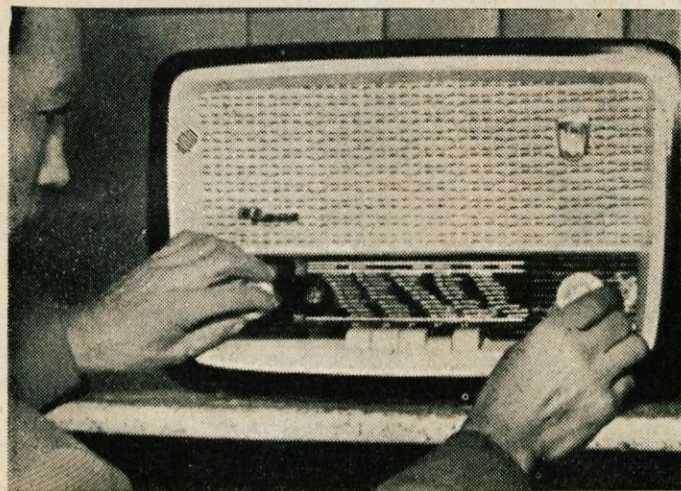
Preteklo sredo je bil na Jesenicah sestanek širšega sindikalnega akta, ki se ga je udeležil tudi član republiškega odbora sindikatov Jože Plevnik. Na sestanku so bili povabljeni tudi predstavniki in tajniki sindikalnih podružnic, predsedniki delavskih svetov in direktorji podjetij. Zal so bile to pot sindikalne organizacije slabo zastopane.

Na plenumu so razpravljali o zaključkih III. plenuma republiškega sveta sindikatov, o stališču sindikalnih organizacij do družbenega standarda, o produktivnosti dela in vlogi organov delavskega upravljanja ter uprav podjetij z ozirom na gradnjo stanovanj, urejanja družbene prehrane in o pomoči pri oblikovanju stanovanjskih skupnosti.

Po poročilu predsednika gospo-

darske komisije pri Občinskem sindikalnem svetu Toneta Pintarja, je prišlo do izredno živahne razprave. Izmenjali so nekatere misli o komunalnih problemih in dali vrsto pozitivnih pobud. Podjetja jeseniške občine ustvarjajo precejšnja sredstva. Brutoprodukcija cenijo na okoli 32 milijard dinarjev, od tega odpade na Železarno 28 milijard. Precej teh sredstev ostane podjetjem in komunam. Letos se je široko razmahnila gradnja objektov družbenega standarda. Vendar so te gradnje še drage, ker niso nanje pripravljene, nimajo načrtov itd. Zato so predlagali ustanovitev Zavoda za stanovanjsko izgradnjo. Da bi sprejeti sklepi ne ostali le na papirju, so sklenili sklicati širše posvetovanje predstavnikov podjetij z občinskimi ljudskimi odbori.

-k

Radio sprejemnik je tudi že pripravljen za tradicionalno nagradno žrebanje naročnikov »Glasu Gorenjske«. Žrebanje, ki bo tokrat z nagradami še bogatejše kot prejšnja leta, bo v začetku prihodnjega leta. Zato ne odlašajte z vplačilom naročnin. Nagradnega žrebanja se bo lahko udeležil le tisti, ki bo imel vplačano vsaj polletno naročnino.

Bralce »Glasu Gorenjske« obveščamo, da nam je Državni zavarovalni zavod, podružnica Radovljica, sporočil (5. decembra t. l.), da je izplačal naročniku »Glasu Gorenjske« Janezu Habjanu iz Železnikov 2.640 dinarjev odškodnine za 6,6 % invalidnost.

Vsak naročnik »Glasu Gorenjske« je neizogledno zavarovan! Za primer smrtne nezgode za 20.000 dinarjev; za primer trajne invalidnosti pa za 40.000 dinarjev.

Za 200.000 dinarjev srečk

Namesto milijona še večja nesreča

Stefan je bil šofer in je že petnajst let krmari tovarnjake po dobrih in slabih cestah brez nezgode. Samo »za potrebo« ga je včasih srknil kak kozarček, včasih pa tudi iz prijaznosti do dobrega človeka, ki mu je za storjeno »posrasko« uslugo postregel z napitkom. V svojem 38. letu pa se je naveličal samotarskega življenja in nenadoma zahrepenel po samici, ki bi bila takega življenja prav tako naveličana. Najbližja takemu idealu se mu je zdela tkalka Tilka iz sosednje ulice. Odločil se je, da jo ob prvi pripravi priložnosti povpraša, če bi hotela z njim skupno preživljati dolgočasje samevanja.

Tilka je že deseto leto tkala v tovarni pod mestom. Bila je zvesta, pridna in poštena delavka. — Odkar je prestala prvo bridko razočaranje, je druga približevanja zavračala. Ne bi šla rada še enkrat na ljubezenski led.

Ko pa se ji je približal Stefan, ki ni bil sicer lep, a postaven možakar, in jo je vabljivega prazničnega jutra ob srečanju tako pomenljivo vprašal z očmi, na dan gasilske tombole pa v gneči na trgu še z besedo, se je dala speljati še — drugič. Morebiti je pri tem botrovala tudi zavest, da pada prva rja tridesetih let.

Po slabih treh mesecih hude zavorovanosti, medsebojnih obetov in priseg, so ju na poročno urado s svečanimi opomini na dolžnosti in pravice zakoncev že vpisali v knjigo poročenec. Oba sta bila srečna. Kaj bi tudi ne bila, saj jima je Stefanovo podjetje oskrbelo celó podstrešno družinsko stanovanje.

Stefan je hotel imeti Tilko le zase; zato ji ni dovolil, da bi se bila še naprej vdirjala v tovarni. Gospodinjala mu bo in kmalu tudi zibala, — tako je odločil. Tilka se mu iz predanosti ni upala upreti. Na tistem mu je sicer ugovarjala, da se odpoveduje poklicu v svojo lastno škodo. Spoznala je že tudi življenje okrog sebe toliko, da Stefanovi gorečnosti ni mogla povsem zaupati. Kaj pa, če se ji tudi on izneveri, kaj pa, če bi ga njegovi tovariši speljali v pivnico?

Ustregla je njegovemu moledovanju in ostala doma. Toda prav kmalu je uvidela, da Stefanov zaslužek ne bo zadoščal za oba, še manj pa za tri. Spomnila se je svoje tovarišice Julke, ki je »izpregla« podobno kakor ona in se lotila domače obrti. Začela je izdelovati — copate. Ni je motil zbadljivi vzdevek »copatarica«, ki so ji ga dali zavistni jeziki manj podjetnih stanovalk iz ulice. Njene marljive roke so kmalu prigrisnile za drugi šivalni stroj, zaslužile za dvokolo, za lep električni kuhinjski in še k Stefanovemu kolesu je lahko prispevala večji delež.

Ko je šivala že za pralni stroj, pa je potekla doba, namenjena njeni družinski sreči. Stefan je začel v tem času zvrčati kozarce tudi »čez potrebo«. Čim več je prigrisnjenila ona, tem manj je prigrisnjen sam. V družbi žejnih tovarišev je začel iskati veljavo s plačevanjem zapitkov. Vse bolj in bolj mu je ugajalo, da so se ob gostilniški mizi množili pivski prijatelji, ki so znali hvaliti na vso moč njegovo gostoljubnost.

Tilka ga je najprej prosila, potem pa že rotila, da bi se vrnil domov k njej in drobnim hčerkici, ki je znala tako pojoče jokati. Toda zaman. Gospodar Alkohol, ki se mu je zapisal, ga ni več odvezal. In zgodilo se je kot se vselej zgodi, če se mu kdo tako unidja. Stefan je dvignil nad Tilko težko roko in jo — tudi trdo položil nanjo. Mala Tilka je takrat zajokala še huje kot Tilka sama, udarec ga je zapekel, toda zavest krivde se mu je takoj spet potuhnila. Namesto, da bi spoznal surovost in krivico svojega ravnanja, je odtahtal v vinski hram in se tam opil še huje kot kdaj prej. Tako pač plačuje in nagraja gospodar Alkohol svoje zveste služabnike.

Tilki je pošlo potrpljenje in je sama pospešila korak k — razdoru. Stefan, ki je že otopel za vsako pametno presojo, se ni protivil. Ko je pa Tilka predlagala, da se razideta, je hotel imeti »posrečeno« delež na premoženju, ki mu ga je sicer v večini prisluzila ona. Ponudila mu je četrtilijona, da bi se čimprej rešila z otrokom vred njegovih surovosti! Zadrževala je pa, da ji prepusti premoženje premoženje in mu dovolila vzeti nazaj v samsko stanovanje le to, kar rabi.

Rekli boste, da niste izvedeli kaj posebnega. Stefan bo pač šel, — tako boste mislili, — zbral še več prijateljev in pogljal še to, kar mu je izplačala Tilka za to, da se ji je za vedno izognil.

Ne, ni storil tako. Obtežen z izplačanimi tisočaki je hodil mimo izloženega okna, v katerem je ponujala novo srečo — Loterija. Kdo bi mogel razložiti njegovo nenadno odločitev. Kupil bo srečk za 200 »jurjev« in nič manj in ko bo zadel milijonski dobiček, bo vrnil Tilki vse njeno izplačilo pred noge, pa mu bo še ostalo zanj in za njegovo vinsko družino. Tako jo je »stuhtakl«, stopil v prodajalnico srečk in napravil kupčijo, kakršne prodajalec ni še doživel.

Ni dolgo čakal na dan žrebanja. V pričanju, da se mu prvi dobiček ne more izogniti, je trdno stopil v prodajalno. Toda sreča je opoteča. To je Stefan gotovo poznal. Ni se mu hotela nasmejati. Komaj toliko se ga je spomnila, da je zadel par končnic. Znesel se je najprej nad prodajalcem in mu očital goljufijo, nato pa je odvihral naravnost proti Tilkinemu stano-

vanju. Srečke je kupil za denar, ki se ga je držala njena sovražnost. Ni torej čudno, če je šel ves po zlu. Samo toliko je še mimogrede stopil v vinski hram, da ga je izpil na dušek »za korajžo«, potem pa je oddivjal naprej. Stanovanje je našel zaklenjeno. Tilke ni bilo doma. Ni veliko pomišljal. — Vlomil je z lesenim drogom, ki ga je dobil pred hišo in se kot obsejen lotil vsega premičnega v stanovanju. V brezumnem besu je tolkel po šivalnih strojih, kolesih, kuhinjski, razmetel in razbil kuhinjsko posodo, razrezal in razcefral posteljne odeje, blazine in rjuhe. Če ne bi omagal, bi se lotil še oblek, perila in obutve, skratka — vsega. Tedaj se je vrnila domov Tilka s hčerko. Sredi razdejavanja je našla Stefana, vsega izčrpanega od besnenja. Tilka kljub svojim trpkim preizkušnim živcem prizora ni prenesla. Zrušila se je in zagrnjil jo je mrak nezvesti. Zbudila se je šele, ko je zunaj padal mrak nad mesto. Na one-

sveščeno Stefan ni položil roke. Ko je odhajal se mu je zapletal korak — a tokrat ne od pijanosti.

Zadnje dejanje Stefanove in Tilkine zgodbe se je odigralo na pozornici okrajnega sodišča. Stefan krivde ni mogel tajiti, priznati in spoznati pa ni hotel, da je pokopal njegovo in Tilkino srečo demom Alkohol, ki je njemu — svojemu hlapcu razdejal, kot že marsikomu, voljo in razum ter mu zastrupil srce, da ni več mogel imeti in ceniti Tilkine dobrote in ne več sprejemati njene ljubezni. Gospodar Alkohol je tiran, ki terja od svojih podanikov brezpogovorno pokorščino in ki daje slast omame le za ceno pozabe vsega dobrega in plemenitega.

Sodišče je izreklo sodbo, da bo moral Stefan za 6 mesecev v zapor in povrniti Tilki vso povzročeno škodo. Nikoli več ji pa ne bo mogel vrniti sreče, ki jo je užila od njem, dokler se ni vdal pijači. Njegov otrok se njegovega imena ne bo rad spominjal.

-j

Ob petem rojstvu loškega almanaha

Kaj prinašajo letošnji Loški razgledi?

Loški razgledi so se, kot kaže, že povsem ustalili kot redna publikacija muzejskega društva v Škofji Loki, ki pokloni vsako leto občanom zajedno knjigo priljubljene domače čitve za občinski praznik. Ustalenosti v zunanji in notranji obliki ter vsebini se je letošnjemu petemu letniku pridružila še tretja mikavnost — točen izid, saj knjiga že natisnjena čaka le še na slavnosti 18. decembra. Zato je tudi čas, da jo bežno prelistamo in ugotovimo glavne značilnosti.

Posvečena je 15. obletnici Prešernove brigade, zato je skoraj polovico prostora zavzela zanimiva, z mnogimi dragocennimi podatki in fotografijami podkrepjena »Kratka kronika VII. SNOUB Franceta Prešerna«. Pisatelj Miha Klinar v lepem in tekočem jeziku spremlja brigado od ustanovitve do vrhunca njenih zmag — osvoboditve Gorice.

Sorazmerno s 100 strani obsega jočim prvim delom pa se je skrčil letošnji oddenek »Razgledi«, ki prinaša krajše, a zato nič manj pestre razprave. Dr. Anton Ramovš na poljuden način razglablja o okamenem življenju v loških hribih, dr. Pavle Blaznik je na osnovi bogatega arhivskega gradiva loškega gospostva odprl novo stran krajevne gospodarske zgodovine. Prav tako posega v zgodovino prispevek Jožeta Zontarja »Novi škofojloški mestni red iz leta 1747«.

Bolj etnološki nadih ima letos kar pet sestavkov. Čisto etnolo-

gijo predstavljajo zapiski Anke Novak o posebnostih kmetovanja Poljancev, med etnologijo in umetnostno zgodovino se sučeta razpravi Emilijana Cevca (s crngrobske freske Sv. Nedelje je razkril posebno tehniko ljudske tekstilne obrti) in kustosa Andreja Pavlovca (piše o ljudskem umetniku, podobarju Tonetu Klemenčiču). Etnologijo in literarno zgodovino povezuje odlomek iz življenja in dela pisatelja Cvetka Golarja, ki je nezavedno posvečen tudi rojakovi 80-letnici. Zanimivo odkritje je zapis Doroteje Gorislove o loških klobučarjih.

Kot še nikoli, so se letos uveljavili v loškem almanahu tudi gospodarstveniki. Franc Branisel piše o razvoju Gorenjske predilnice, ing. Pavel Olip o razvoju lesne industrije, ing. Miloš Kus pa o »krompirju — drugem kruhu Poljancev«.

Ker je etnološko ubran že prejšnji del, je tudi »Leposlovje« posvečeno zanimivim literarnim preoblikam ljudskih pravljic, ki jih je poskusil zbrati in oživeti pisatelj Lojze Zupanc. Z zgodovinskega vidika jih je komentiral dr. Pavle Blaznik.

Uredniku Branku Berčiču gre vsa hvala, ker kljub slabim napovedim utira zanimivi publikaciji pot h kvaliteti. Tudi oprema ing. T. Mlakarja je posrečena; enotna je in prikazuje skrite lepote naših gora, obenem pa ilustrira letošnje posvetilo.

K. J.

VIHAR POD TRIGLAVOM Piše Peter Struna — Riše Milan Batista Izkopljite puške!

13

Pri mostu so še vedno žagali tramove. Komandirji so še zadnjikrat pregledovali položaje svojih ljudi. Nenadoma se je od zahoda sem zasvetilo. »Bohinjci! Gotovo so zažgali — mogoče hišo, mogoče švabski kamion!« so šepetali borci. Svetloba se je spet pojavila — tokrat tako, da so koj vsi vedeli, za kaj gre: bližajo se avtomobili. Pa ne, da so Nemci...?

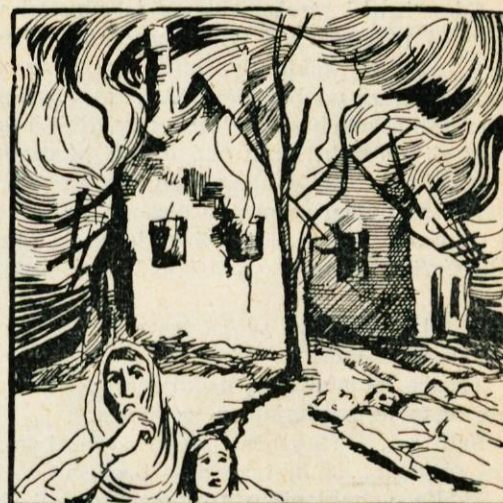
14

Dva nemška oklepna avtomobila! Po prvem presenečenju so najbolj prisebni vedeli, da gre za izdajo. Toda, kaj zdaj? Iz razmišljanja jih je zdrnil strel, takoj nato še eden. Stanko Kocjančič je s puško užgal po Nemcih. Nemci so odgovorili s trojnicami iz oklepnikov. Potem se je iz gozda vsulo po njih — ampak krogla iz vojaške ali lovske puške ne predre oklepa...

15

Bataljon se je počasi umikal nazaj v strmino. Na nomenjsko postajo je prisopihal vlak, ki bi ga bili morali uporniki ustaviti; nemoteno je nadaljeval pot proti Jesenicam. Torej v Bohinju niso začeli upora! Je tudi tam po sredi izdaja? Ampak za razmišljanje ni bilo časa. Med streljanjem, ki je trajalo kako uro, so se partizani umikali nazaj v hrib.

16

Ko je streljanje ponehalo, so bili gozdovi okoli Nomnja skorajda že spet prazni: Prešernov bataljon se je umaknil. Zato pa so zjutraj v Nomenj navalili Nemci. Gonili so ljudi iz hiš s puškinimi kopti, vdirali v stanovanja in jih premetavali, iščoč »skrite bandite«, ter zažigali hiše. Pet hiš je zgorelo ta dan v Nomnju — in pet ljudi je obležalo v krvi.

ŽRELA NA MESECU - NEREŠENA UGANKA

RIKA - lovec na voluharje

VULKANSKO ALI METEORSKO POREKLO?

SOVJETSKI ASTRONOM NIKOLAJ KOZIROV, KI DELA V ASTROFIZIKALNEM OBSERVATORIJU NA KRIMU, JE PONOČI 3. NOVEMBRA LETOS OPAZIL NA MESECU VULKANSKO ERUPCIJO. OB 2. URI ZJUTRAJ PO KRAJEVNEM ČASU JE VIDEL NAD CENTRALNIM VRHOM ŽRELA (KRATERA) »ALFONZ« NEKO SVETLOBO, KI SE JE PO DVEH URAH V INTENZIVNOSTI PODVOJILA. SPEKTROGRAFI, MONTIRANI NA TELESKOPU, JE ZABELEŽIL NA SPEKTROGRAMU NEKE ČRTE, KI SO ZNAČILNE ZA OGNJENIK. NEKAJ ZA TEM JE SVETLOBA IZGINILA.

TA VEST JE ASTRONOME, KI SO BILI TAKRAT ZBRANI NA »VSEMIRSKEM KONGRESU« V LONDONU, ZELO IZNENADILA. KOLIKOR BI SE NAMREČ SOVJETSKO ODKRITJE POKAZALO KOT PRAVILNO, BI BILE S TEM DEMANTIRANE VSE TEORIJE O NASTANKU ŽREL, KI JIH LAHKO OPAZUJEMO NA TISTI STRANI LUNE, KI JE OBRNENA PROTI ZEMLJI. NASTANEK TEH ŽREL PRIPISUJEJO NAMREČ ALI DEJSTVU VULKANSKIH IZBRUHOV, DO KATERIH JE PRIŠLO PRED NEKAJ MILIJONI LET, ALI KINETIČNI ENERGIJI METEORJEV, KI SO IZ VSEMIRJA PADALI NA ZEMLJIN SATELIT

»V zadnjih desetletjih niso znanstveniki opazili na Mesecu nobene vulkanske erupcije« je rekel neki udeleženec kongresa v Londonu. Ker je zdaj še težko reči končno besedo o tem znanstvenem sporu, si na kratko oglejmo le teorije, ki so zdaj v veljavi.

Mesec — Zemljin najbližji satelit — je proti nam obrnjen vedno z isto stranjo, zato poznamo samo polovico njegove površine. Zaradi relativne bližine je astronomom dobro poznan. Ob dobrih pogojih vidljivosti bi predmet na Luni, velik okoli 50 metrov, s pomočjo teleskopa lahko prav dobro videli, seveda pod pogojem, da je drugačne barve kot mesečeva površina. Celo zelo majhne višinske razlike se dajo odkriti in izmeriti, če svetloba prihaja iz smeri, ki je blizu horizontalni. To pa zaradi senc, ki jih ta svetloba ustvarja.

Tista stran Meseca, ki jo mi poznamo, je zelo neravna. Na njej so ogromne, relativno ravne površine, ki jim pravijo morja, čeprav vemo, da v njih ni niti kapljice vode. Med temi ravninami se dvigajo strahotno nazobčani planinski venci, od katerih nekateri dosežejo višino okoli 8000 metrov. Posebno značilni za vidljivo površino Meseca pa so takozvani žrela. Kako so nastala? V tem vprašanju se znanstveniki razhajajo. Eni zagovarjajo vulkansko, drugi meteorsko poreklo. Oglejmo si na kratko ti dve teoriji!

Žrela na Mesecu (samo na vidljivi površini jih je okoli 30.000) so najrazličnejših velikosti. V premeru merijo od enega do 200 km. V centru vsakega se dviga kopast vrh s strmimi stenami. Šibka točka prve (vulkanske) teorije je v tem, da je dno žrela nižje od terena, ki ga obkroža,

in v tem, da si je težko zamišljati vulkan, katerega žrelo bi merilo v premeru 200 km.

Po drugi (meteorski) teoriji padajo meteoriti z veliko hitrostjo na Mesečev površino, kar pač ni atmosfera, ki bi njihov let zavirala. V trenutku, ko meteorit udari na Mesečev površino, se njihova kinetična energija pretvori v toploto. Ta toplota topi stene, dočim udarec odvrže odpadke v krogu okoli tega mesta. Na ta način nastanejo gorovja. S to teorijo je težko pojasniti samo nastanek centralnega vrha v žrelu.

Pred nedavnim se je pojavila nova teorija, ki jo je že pred desetimi leti postavil poljski astronom Wasiutynski, pred letom dni pa jo je znani geolog in strokovnjak za vulkane Haroun Tazieff obširneje razložil. Po njegovem mnenju so pri nastanku žrel (ki niso krožne, temveč poligonalne ali pogostejše heksagonalne oblike (sodelovale tako imenovane »konvekcijske struje«). Kaj to pomeni?

V sobi, v kateri gori peč, se ogreti zrak dviga k stropu, se tu hladi, postaja težji in se spet spušta k tlu. Tu ga peč

spet »pritegne« k sebi, zrak se ogreje in se ponovno dviga — kroženje se nadaljuje. To se imenuje »konvekcijska struja«.

Podobno se je dogajalo tudi na Mesecu takrat, ko njegova površina še ni bila trda, ko je bila še žareča. S to teorijo si lahko pojasnimo, zakaj je dno žrel nižje od okoliškega terena, prav tako tudi centralne vrhove v krateru. V središču, tam, kjer se je najdlje dvigala žareča magma, se je tudi kroženje najdlje obdržalo. Na ta način se je material lahko dvigal na površino tudi še takrat, ko je bila okolica že trda. V tem centralnem stebru so se nabirali tudi plini, ki so mogli izzvati eksplozije in s tem prave vulkanske erupcije. Ta pojav nam lahko pojasni tudi znano dejstvo, da je Mesečeva površina pokrita z debelo plastjo vulkanskega prahu in pepela.

Odkritje sovjetskega astronoma Kozirova je vsekakor pomembno za znanost in bo pomagalo dokončno pojasniti nastanek in oblikovanje Lunine površine.

Posebna in koristna zanimivost je psička Rika Staneta Terana iz Senčurja. Lastnik Rike je letos aprila opazil, da mu je v sadovnjaku voluhar uničil mlado jablano. Takoj se je lotil posla in začel voluharja preganjati. Da bi se laže zoperstavil številnim voluharjem, je začel navajati tudi Riko uničevati škodljivce. Hitro je uspel in »Rika« je postala mnogo bolj učinkovit uničevalec voluharjev kot katerikoli drugo uničevalno sredstvo. Od aprila pa do časa, ko je zemlja začela zmrzovati, jih je ujela nič več in nič manj kot 79.

FaBo

Človek je star že 10 milijonov let?

Švicarski znanstvenik dr. Johannes Hürzeler je letos avgusta našel v rudniku rjavega premoga blizu italijanskega mesta Grosseta severno od Rima popolno okostje človekovega prednika, staro 10 milijonov let. Učenjak trdi, da najdeni ostanki pripadajo bitju, ki ga naravoslovci že dalj časa poznajo pod imenom »Oreopithecus bambolii« Gervaisa.

Novica o odkritju najstarejšega človekovega prednika je znanstveni svet zelo razburila. Doslej so domnevali — po ostankih okostij, ki so jih odkrili — da se je človek pojavil na Zemlji pred približno milijonom let. Najdba v Italiji pa je ta začetek pomaknila za celih devet milijonov let nazaj. To dokazuje, da se je človek začel razvijati istočasno s opicami in sicer iz skupnega prednika, ki se je razlikoval tako od ljudi kot tudi od opice.

Prve sledove tega najstarejšega, človeku podobnega bitja, so odkrili že leta 1872. Takrat so v istem rudniku našli ostanke čeljusti, za katere so mislili, da zaradi velike starosti pripadajo predniku opice. Nekaj let za tem so v rudniku našli nekaj kosti, ki so jih antropologi kljub silni starosti morali imeti za človeške. Leta 1949 so našli zobovje, ki ga znova niso mogli pripisati opici,

temveč razvitejšemu bitju, čeprav je bilo starejše od opice. Letos pa so našli popoln okostnjak. Dr. Hürzeler ga je prinesel na površino. Bil pa je še delno »zaprt« v kosu premoga. Da bi preprečili kakršnokoli poškodovanje te za znatno tako pomembne najdbe, ga je dr. Hürzeler še oblepil z mavcem.

V kranjski občini je bilo 1956. leta 19 šolskih mlečnih kuhinj, lani 30, letos pa že 32. Kuhinje ob stajajo danes torej na vseh šolah v občini in so se že dobro uveljavile. Letos je bilo v šolah kranjske občine 7550 otrok, od tega se jih je 6720 posluževalo mlečnih kuhinj. Uspeh kuhinj je predvsem v tem, da nudijo otrokom vsaj delno prehrano. Pozitivni rezultati se opažajo pri učnih uspehih. Pri nas namreč ni bil redek pojav, da so zaradi različnih delovnih izmen staršev ali zaradi kmečkega dela na polju otroci prihajali v šolo brez zajtrka ali celo brez kosila. Če upoštevamo kvaliteto hrane, je prispevek staršev zelo malenkosten, največ 150 din mesečno, v

večini so pa le 100 do 120 din. To je možno zato, ker je večina živila za šolske mlečne kuhinje iz mednarodne pomoči. Od letošnjega leta naprej pa se bo pomoč kuhinjam iz proračunskih sredstev zmanjšala. Za vsak kilogram prejete količine hrane bo treba plačati pet dinarjev in pol. — Svet za varstvo družine pri Občinskem ljudskem odboru Kranj je sprejel sklep, da bo v prihodnje morala vsaka kuhinja vse režijske stroške in nabavo prehrane kriti iz lastnih sredstev (dotacij iz proračuna ne bo več). Mlečne kuhinje je treba postopoma spreminjati v šolske kuhinje s toplim obrokom in to najprej na tistih šolah, ki jih obiskujejo učenci iz drugih krajev.

V Harkovu v Sovjetski zvezi so izdelali nov mogočen traktor - goseničar, ki se odlikuje po zelo dobri prilagodljivosti ozemlju. Pripravili so ga za IV. sovjetsko antarktično ekspedicijo in bo pomagal raziskovalcem pri približno 6000 km dolgem pohodu preko »šestega kontinenta«. Ta specialni traktor z gosenicami je opremljen s shrambo za živila, spalnico, znanstvenim laboratorijem itd. Na sliki sta dva nova traktorja na poti iz tovarne.

FRANK OWEN:
EDDIE CHAPMAN
PRIPOVEDUJE

Eden izmed stražarjev nas je odpeljal v naše zaklonišče, ki je ležalo pod Wintergartenom. Šli smo čez dvorišče, nato po kakih dvajsetih stopnicah navzdol in se znašli v dokaj udobni kleti. Stoli brez naslona in klopi so se vrstile na obeh straneh in po sredini; leseni tramovi so podpirali betonski strop nad našimi glavami.

Kmalu so ljudje obmolknili, ko pa je bombardiranje postalo še hujše, so postali obrazi bledi in trdi. Grozljivo je učinkoval radio, ki je bil vključen in prek katerega je nekdo pričel govoriti o položaju letal. Slišali smo grozotne novice.

»Zdaj preurejajo svoje vrste in lete proti severozahodnemu Berlinu.«

»Druge skupine,« je nadaljeval glas po zvočniku minuto kasneje, »prihajajo z zahoda.«

Nato pa... »Sovražna letala so zdaj malone nad našimi glavami...« In tako smo poslušali malone do zore.

Ljudje v zaklonišču so nemo gledali drug drugega, ko so označene smeri kazale, da bi utegnili biti v bližini težki bombniki in z njimi tudi smrt. Sleherni možki in ženska sta bila tedaj videti, kakor da skušata svojemu sosedu ukrasti malo samozavesti in poguma... malo upanja, malo tolažbe. Vsakdo se je skušal delati pogumnega. Toda vsakdo je vsem pokazal, da se mu je odvalil kamen od srca, ko so letala zlobnela mimo, ne da bi odvrгла svoj tovor nad zakloniščem.

Po tem herojskem dejanju je prišla na vrsto žalostna medigra, v kateri so bile glavni predmet pomenkov strahotne podrobnosti o bombardiranju drugih mest, smrti

sorodnikov in prijateljev in izgubi domov. Na koncu so naznanili konec alarma; zvezli smo svojo prtljago v sobe in šel sem spat.

Hrana je bila tedaj v Berlinu veliko bolj racionirana in to sem na svojo škodo ugotovil naslednje jutro pri zajtrku. Čeprav sem imel dvojno število kuponov, vendarle nisem bil sit. Skodelica kave iz nadomestka — bila je zelo grenka — servirana s posnetim mlekom in kocko sladkorja, dve beli žemljici in reženj črnega kruha s trohico masla. To je bil zajtrk. Mast, krompir in meso so bili povsod redka prikazen. Obleka je bila nekaj nedosegljivega, razen za tiste, ki so bili zbombardirani. Cigarete so bile racionirane — tri dnevno, jaz pa sem jih dobival osem. Črne borze ni bilo, ker je bila zanjo predvidena smrtna kazen. Po restavracijah nisi dobil ne vina ne žganja. Tako imenovano pivo je bila edina pijača.

Prispel je neki letalski major in z njim sem se odpeljal v letalsko vrhovno poveljstvo v Leipzigerstrasse. V Bauerstrasse sem videl ostanke Berlinske banke; hotel Kaiserhof je bil popolnoma porušen. Kako dolgo bo še stala Reichskanzlei?

Vrhovno letalsko poveljstvo je bilo v velikanski palači, v kateri je bilo na stotine pisarn. Palača je bila iz železobetona. Pred dvigali in stopnišči so stali do zob obojeni stražarji in branili vstop vsakomur, ki ni imel prepustnice. Dvigala so delovala po krožnem sistemu. Ko je dvigalo prišlo mimo nadstropja, v katerem ste bili, ste stopili vanj. Prostora je bilo samo za dve osebi. V petem nadstropju smo vstopili v veliko pisarno in tam so me predstavili dvema majorjema in enemu kapetanu, samim tehničnim strokovnjakom.

Pustili so me samega s kapetanom, majhnim smehtljajčim se moškim štiridesetih let, ki naj bi mi dal prvo lekcijo. V dobri angleščini mi je rekel: »Govoril bom v vašem materinem jeziku. Pred vojno sem bil večkrat v

Angliji. Torej, prepričani smo, da v napravah, ki najdejo naše podmornice, tiči tudi odgovor na vprašanje, zakaj izgubimo toliko letal nad Britanijo. Vse to so dosegli z radiolokacijo. Britanci so vgradili v svoje lovce napravo, ki jim omogoča, da z lahkoto ugotove položaj naših nočnih lovcev in bombnikov.

Njihovim lovcem ni dovoljeno, da bi zapustili Britanijo,« je nadaljeval kapetan, »toda posrečilo se nam je sestreliti enega nad Rokavskim prelivom in tako je padel na tla v Franciji. Instrumenti so bili hudo poškodovani, ker so opremljeni z detonatorjem, da ob padcu eksplodirajo. Tako je bilo tudi tokrat. Toda posrečilo se nam je napravo nekolikantj rekonstruirati. Povedal vam bom, kaj smo dognali.«

Pozvonil je, vstopila je tajnica. Rekel ji je, naj prinese modele. Bili so v resnici hudo izdelani. Kapetan mi je razložil, da so bila na majhnem zaslonu na vrhu enega izmed sestavnih delov označena sovražna letala. Bili sta dve skupini črt, po katerih se je bilo treba ravnati; ena je bila vodoravna, druga pa navpična. Ko pilot sredi zaslona, kjer se črte križajo, zagleda cilj, začne streljati. Kako? Ta skrivnost je bila skrita v modulatorju, ki je zlasti zanimal nemško letalstvo. V tem primeru je bil modulator ob padcu uničen.

»Torej to bi želeli zvedeti,« je rekel kapetan. »Če nam omogočite, da pridemo do enega izmed teh modulatorjev, boste zelo dobro nagrajeni.« Zatem je privlekel na dan posnetke Spitfirov in drugih letal, opremljenih s temi napravami.

Ko sem vprašal, so mi povedali, da te naprave bržčas izdeluje tvrdka Cossors iz Hammersmitha. Kapetan mi je predlagal, naj skušam dobiti sestavne dele bodisi s krajo ali s podkupnino. Dovolil mi je tudi, da sem vzel s seboj seznam števil anten, da bi tako lahko prepoznal instrumente, ko bi jih videl.